

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้วิจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมดีเด่นของภาคเหนือ ปีการศึกษา 2548 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีหัวข้อการนำเสนอ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

1.1.1 ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ความหมาย ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 35) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า หมายถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีปัญหาในการเรียน เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาทางการพูดและภาษา เด็กออทิสติก เด็กที่ได้รับบาดเจ็บทางสมอง เด็กปัญญาเลิศ เด็กด้อยโอกาสทางวัฒนธรรม และเด็กอื่นๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือทางการศึกษา จะเห็นได้ว่าเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษอาจเป็นได้ทั้งเด็กปกติ หรือเป็นเด็กพิการหรือเป็นเด็กที่มีความบกพร่อง ในที่นี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะหมายถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางการศึกษา

ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการโดยประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับรองของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดบุคคลที่มีความบกพร่องไว้ 9 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมาก จนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์หรือใช้วิธีการฟังจากเทป หรือแถบเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) ลงมา

จนถึงบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ใน ระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติ สามารถมองเห็นวัตถุ เดียวกันได้ใน ระยะห่าง 60 เมตร หรือ 200 ฟุต หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึง มองเห็น ได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ ที่ขยายใหญ่ได้หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึงคนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) คนหูหนวก หมายถึงบุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางการได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยิน ประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบลเป็นหน่วยวัดความดังของเสียง) หมายถึง คนปกติเริ่มได้ยินเสียงเมื่อ ความดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูหนวกจะเริ่ม ได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล

2) คนหูตึง หมายถึงบุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทางการ ได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง และหากตรวจการได้ยินจะพบว่ามี การสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล หมายถึง คนปกติเริ่ม ได้ยินเสียงเมื่อความดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 26 เดซิเบล จนถึง 90 เดซิเบล

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มี พัฒนาการ ช้ากว่าคนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาว์ปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว มีระดับเชาว์ปัญญา ต่ำกว่าคนทั่วไป และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่า เกณฑ์ทั่วไปอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการใช้ สาธารณสมบัติ ทักษะทางสังคม การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการ ทำงาน ซึ่งระดับความบกพร่องทาง สติปัญญาพบตั้งแต่แรกเกิดจนก่อนอายุ 18 ปี

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึงคนที่ มี อวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วย เรื้อรังรุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็น

อุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หรือหูหนวก

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่ เกี่ยวกับความเข้าใจ หรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูด และหรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ หรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมอง สูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่าน และปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ ไม่รวมคนที่มีปัญหาทาง การเรียนรู้ เนื่องจากสภาพความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความต้อโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องของการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะ การพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูด การเขียน หรือการใช้ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการติดต่อ สื่อสารซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษาหรือหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคม หรือ วัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลคนเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนและสูญเสียการได้ยินหรือคนหูหนวกและตาบอด เป็นต้น

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ เด็กที่มีความต้องการความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 9 ประเภท ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีปัญหาการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

1.1.2 การจัดการเรียนร่วม

1. ความหมายของการเรียนร่วม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนร่วม ไว้หลายอย่างพอสรุปได้ดังนี้ ศรียา นิยมธรรม (2541 : 244 - 245) ได้ให้ความหมายของการเรียนร่วม ตรงกับภาษาอังกฤษอยู่ 3 คำ คือ Mainstreaming, Integration และ Inclusion ซึ่งแต่ละคำมีความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะส่งเข้าไปเรียนสำหรับเด็กปกติทุกอย่าง และไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับเด็กประเภทนี้ เด็กที่จะเข้าเรียนร่วมแบบนี้จะต้องเป็นเด็กที่เป็นคนพิการไม่มากนัก มีระดับสติปัญญา และความพร้อมด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมได้สมวัย

Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติแต่เรียนร่วมบางเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าไปเรียนร่วมในชั้นเรียนบางเวลาเท่านั้น และมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

Inclusion เป็นการจัดการเรียนร่วมตามความเชื่อที่ว่าโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติ หรือเด็กคนใดเป็นเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เมื่อเด็กทุกคนมาสมัครเรียน ทางโรงเรียนจะต้องรับไว้ และจะต้องจัดการศึกษาให้เด็กได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการเรียนร่วมแบบนี้ นักการศึกษาเรียกว่า การเรียนรวม เพราะเด็กทุกคนสามารถเรียนรวมกันโดยที่โรงเรียนมีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนได้อย่างเหมาะสม และอีกคำที่ใช้กันมาก คือ Inclusive Education ที่ใช้ในภาษาไทยว่า การศึกษาเพื่อการเรียนรวม

ปรีดา จันทบุบผา (2533 : 12) ได้กล่าวว่า การเรียนร่วม เป็นการนำเด็กเข้าไปเรียนร่วมในชั้นปกติให้มากที่สุด และได้รับความช่วยเหลืออย่างจริงจัง จากครูที่ไม่ใช่ครูการศึกษาพิเศษ ให้เขาดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข หรือการเรียนร่วม เป็นการที่ช่วยให้เด็กอยู่ในชั้นปกติเร็วขึ้นแล้วให้เด็กอยู่ในชั้นปกติได้สำเร็จและสามารถเรียนร่วม ได้อย่างมีความสุข

ผดุง อารยะวิญญู (2539 : 21) กล่าวว่า การเรียนร่วม คือ การจัดการศึกษาให้กับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติตามความสามารถของเด็ก และตามความพร้อมของโรงเรียน

เบญจจา ชลธารันนท์ (2545 : 1) กล่าวว่า การเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Special Needs) ได้รับโอกาสเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่าย ให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา และการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายเพิ่มอีก ถึงความหมายของการเรียนร่วมว่า เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการ

พิเศษและเด็กพิการเข้าไปในระบบการศึกษาทั่วไป มีการรวมกิจกรรมและใช้เวลาช่วงใดช่วงหนึ่งของแต่ละวันร่วมกัน

สรุปได้ว่า การเรียนร่วม หมายถึง การจัดการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสและบริการทางการศึกษาในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งอาจเรียนอยู่ในชั้นปกติเต็มเวลา บางเวลา หรือในชั้นเรียนพิเศษ โดยได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากทุกฝ่ายในโรงเรียน และสามารถให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

2. ปรัชญาและทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม การเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาที่ให้โอกาสแก่เด็กทุกคนอย่างเสมอภาคกันโดยไม่แบ่งแยกเด็กปกติหรือเด็กพิการ เพราะเราไม่สามารถขจัดคนพิการออกไปจากสังคมได้ การเตรียมคนพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีความพร้อมตั้งแต่เล็ก จะทำให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บังอร ดันปาน (2535 : 31) ได้กล่าวถึงปรัชญาพื้นฐานของการเรียนร่วมของนักการศึกษาที่สรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1) มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การจัดการศึกษาต้องจัดให้แก่คนทุกคน โดยไม่แบ่งแยกความพิการหรือความบกพร่อง

2) มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการอยู่ร่วมในสังคม เพราะจะได้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน และเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้ไม่เกิดความการแบ่งแยกความแตกต่างของมนุษย์ในสังคม

3) การเรียนการสอนในชั้นเรียนย่อมสนองตามความแตกต่างของบุคคล เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมทุกด้าน ด้วยวิธีการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล และเกิดศักยภาพที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 7) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม พอจะสรุป ได้ดังนี้

1) ในสังคมมนุษย์มีทั้งคนปกติและคนที่มีความพิการต่าง ๆ เมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนที่มีความพิการออกจากสังคมได้ ดังนั้นไม่ควรแยกการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ควรให้เด็กพิการได้เรียนด้วยกันกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้

2) เด็กพิการมีความต้องการและความสามารถซึ่งต่างจากเด็กปกติ ดังนั้นควรจัดรูปแบบและวิธีการให้แตกต่างไปจากเด็กปกติเพื่อให้เด็กที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

3) เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กพิการ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น

4) เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกันทางการเลี้ยงดูจากครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สติปัญญาและทักษะ การศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนได้เรียนรู้ เพื่อการปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

5) เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทุกด้านให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า ปรัชญาและทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน คนทุกคนมีความเสมอภาคกันทางด้านสิทธิและโอกาส ตลอดจนได้รับการยอมรับในสังคม การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และการจัดการศึกษาจึงต้องจัดตามความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล

3. รูปแบบการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

การจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในโรงเรียน มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับระดับของความพิการ โดยยึดหลักให้เด็กได้รับประโยชน์จากการเรียนร่วมมากที่สุด แต่บางประเภทก็ยังคงต้องให้เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น เด็กหูหนวกสนิท ถ้าจัดเข้าเรียนร่วมในโรงเรียน ปกติ เด็กจะไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ เพราะเด็กจะมีปัญหาในการรับฟังและการสื่อความหมาย ในการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ได้ผลตามระดับการศึกษา ดังนั้นวิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กหูหนวก ควรจะเป็นโรงเรียนสอนคนหูหนวกโดยเฉพาะหรือถ้าจะให้เรียนร่วมควรเป็นการจัดชั้นพิเศษเฉพาะในโรงเรียนทั่วไปนั้นๆ ส่วนในกรณีของเด็กหูตึงที่สามารถรับฟังและสื่อความหมาย โดยการพูดได้ ก็ควรจัดในแบบของการเรียนร่วม โดยให้เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการพิเศษ เช่น การแก้ไขการพูดหรือชั้นเรียนพิเศษเฉพาะในช่วงระยะหนึ่งก่อนและเมื่อสามารถสื่อความหมายด้วยการพูด การฟังได้ดีแล้วจึงส่งเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติต่อไป สำหรับคนตาบอดต้องให้ความรู้เพื่อการอ่าน และเขียนด้วยอักษรเบรลล์ที่เหมาะสมกับคนตาบอด โดยให้รายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก่อน ทั้งนี้ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับเวลาและการสอนเสริมที่จะบริการให้แก่ นักเรียนได้ ซึ่งผดุงอารยะวิญญู (2542 : 221 - 222) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน มี 6 วิธี ดังนี้

1) เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดให้เด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาดและมีความพร้อมในด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม โดยเด็กรับบริการพิเศษบ้างหรือไม่ต้องรับบริการพิเศษเลย เนื่องจากได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนถึงระดับที่ช่วยตนเองได้แล้ว

2) เรียนร่วมในชั้นปกติเต็มเวลาและมีครูการศึกษาพิเศษคอยให้การช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา โดยจะให้คำแนะนำหรือชี้แจงให้เข้าใจความต้องการและความสามารถของเด็กช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีสอนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและช่วยประเมินผลการพัฒนาในการเรียนรู้ของเด็ก

3) เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการพิเศษจากครูเวียนสอนหรือครูเดินสอน (Itinerant teacher) เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับบริการสอนเพิ่มเติมจากครูเวียนสอน ซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเนื่องจากจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนมีไม่มาก อาจประมาณ 2 - 3 คน ต่อโรงเรียน ครูจะเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่ง เมื่อครบสัปดาห์จะวนกลับไปสอนเด็กกลุ่มเดิมอีก

4) เรียนร่วมในชั้นปกติ และรับบริการจากครูเสริมวิชาการ (Resource Teacher) ซึ่งครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในโรงเรียน เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการเป็นบางเวลา อาจเป็นวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่าขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็ก เด็กที่เข้ามาเรียนในห้องนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอน นอกจากนี้ครูเสริมวิชาการอาจจะให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาเมื่อเกิดปัญหา

5) เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมเป็นบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนเกือบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กสามารถเรียนร่วมได้ เช่น พลศึกษา หรือ ศิลปศึกษา เป็นต้น

6) เรียนชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นพิเศษตลอดเวลา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความพิการที่ค่อนข้างรุนแรง

สรุปได้ว่า รูปแบบต่างๆ ของการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนที่เน้นความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจจัดเรียนร่วมในห้องเรียนปกติหรือในชั้นเรียนพิเศษ อาจจัดเต็มเวลาหรือบางเวลา โรงเรียนจะมีการจัดในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมและความพร้อมของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องน้อยและมีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนร่วมได้เต็มเวลา แต่หากมีความบกพร่องมาก และมีความพร้อมน้อยอาจจัดให้เรียนร่วมได้บางเวลา หรือเรียนในชั้นเรียนพิเศษตามความเหมาะสม ทั้งนี้จะต้องมีความร่วมมือกันของครูการศึกษาพิเศษกับครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา

1.1.3 แนวคิดและหลักการในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

ในปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมขึ้นในโรงเรียนทั่วไป โดยมีโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทุกจังหวัดทั่วประเทศ รวม 390 โรงเรียน ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ดังนี้ (เบญจมา ชลธารันนท์, 2548 : 44)

1) โรงเรียนที่มีนักเรียนพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมอยู่แล้ว

2) ผู้บริหารโรงเรียนมีความมุ่งมั่น และพร้อมรับนโยบายที่จะดำเนินงาน โดยใช้โครงสร้างซีท และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน

3) โรงเรียนมีจำนวนและประเภทของนักเรียนพิการเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นต้นแบบ

4) โรงเรียนมีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม ซึ่งมีความรู้พื้นฐานทางด้านการศึกษาพิเศษอย่างน้อย 1 คน

5) โรงเรียนได้รับการคัดเลือก โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษา

6) โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกต้องกระจายอยู่ทุกจังหวัด ซึ่งจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา จะมีทุกอำเภอๆ ละ 1 โรงเรียน และ จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของการศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจะมี 2 อำเภอ ๆ ละ 1 โรงเรียน ยกเว้น 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ สงขลา ให้จัดทุกอำเภอ ๆ ละ 1 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 390 โรงเรียน

ในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทั้ง 390 โรงเรียน ให้ใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกรอบในการปฏิบัติงานที่เน้นหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ดังรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management : SBM)

ความหมาย ได้มีผู้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น อุทัย บุญประเสริฐ (2545) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียน ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 46) ได้สรุปว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือการบริหารโรงเรียนโดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษามากที่สุด ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่โรงเรียน โดยโรงเรียนต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวคิดในการกระจายอำนาจโดยบริหารในรูปของคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากที่สุด ทั้งทางด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไปภายใต้กฎหมายกำหนด

หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเกี่ยวข้องกับมาตรา 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มากที่สุด ความสำคัญอยู่ที่กระจายอำนาจให้โรงเรียน และเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียน และตัวแทนของผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการบริหารและการปฏิบัติงาน โรงเรียนได้บริหารจัดการสอดคล้องกับสภาพและบริบทของโรงเรียนเอง ทำให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ การกระจายอำนาจให้โรงเรียนอย่างแท้จริง การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร การใช้สารสนเทศเพื่อการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจนและการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่ได้สรุปไว้ 5 ประการ ดังนี้

1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งหลักการมีส่วนร่วมสามารถนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ได้

3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวบรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดเกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4) หลักการบริหารตนเอง (Self – Management) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายส่วนกลางโรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมาย แล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการ ดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพ และมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและตามนโยบายของชาติ

สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสในการบริหารและการปฏิบัติงาน เป็นการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน โดยส่วนกลางกระจายอำนาจการศึกษามาให้โรงเรียน โรงเรียนบริหารโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารตนเอง และมีการตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารงาน ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

ปัจจัยที่จำเป็นของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
คณะกรรมการโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นคณะกรรมการโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก โดยมีสัดส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชนมากที่สุด โดยมีคณะกรรมการจากในโรงเรียน คือ ผู้แทนครูและผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครูในคณะกรรมการโรงเรียน ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่าและจะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การพัฒนาครู การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) การเป็นผู้นำ (Leader) และผู้สนับสนุน (Supporter) เป็นผู้นำนวัตกรรม (Innovations) เข้าสู่โรงเรียนและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า การที่ผู้บริหารโรงเรียนบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จได้แก่ การปรับโครงสร้างการบริหารโรงเรียน การกระจายอำนาจสู่โรงเรียน

โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ประสบผลสำเร็จ ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายต้องมีความเข้าใจถึงคุณลักษณะที่จำเป็น ดังที่ สุมณา พุ่มประพาพ (2546 : 3 – 4) ได้สรุปไว้ดังนี้

1) ภารกิจของโรงเรียน โรงเรียนที่บริหารด้วยวิธีการดังกล่าวจะต้อง มีการกำหนดภารกิจและมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งภารกิจดังกล่าวจะได้รับการพัฒนา และปฏิบัติอย่างเต็มใจโดยสมาชิกทั้งหลาย โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) ธรรมชาติของกิจกรรมในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ยึดโรงเรียน เป็นฐาน ซึ่งคำนึงความจำเป็นและลักษณะของโรงเรียนเป็นหลัก

3) ยุทธศาสตร์ในการบริหาร

(1) แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์มีความซับซ้อนแต่มีแนวโน้มที่จะรับผิดชอบตนเองที่อยู่แล้ว การเปิดโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียนจึงถือว่ามีผลสำคัญ

(2) แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กร โรงเรียนเป็นสถานที่ซึ่ง นักเรียน ครู และผู้บริหารดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิในการที่จะพัฒนาองค์กรของตน

(3) รูปแบบการตัดสินใจ ใช้กระจายอำนาจและอาศัยความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

(4) รูปแบบภาวะผู้นำ ในการบริหารโดยใช้นักเรียนเป็นฐานมอง องค์กรว่ามีความซับซ้อน ดังนั้นในการดำเนินงานจะต้องอาศัยภาวะผู้นำในหลายลักษณะ ไม่ควรยึดแบบใดแบบหนึ่งเพียงอย่างเดียว

4) การใช้ทรัพยากร โรงเรียนมีอิสระสามารถจัดงบประมาณให้กับ หน่วยงานของตนเองได้ตามความต้องการของโรงเรียนที่มีความเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อการศึกษามากขึ้น

5) บทบาทที่แตกต่างกันออกไป

(1) บทบาทของโรงเรียนจะเน้นการพัฒนาในเชิงรุก แสวงหา วิธีการที่เป็นไปได้ในการพัฒนาโรงเรียน ครูและนักเรียน ดำเนินกิจกรรมในลักษณะของ การแก้ปัญหาเพราะเชื่อว่าทุกองค์กรมีปัญหาทั้งสิ้น

(2) บทบาทของหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่ เป็นผู้สนับสนุนและให้คำแนะนำ

(3) บทบาทของผู้บริหาร เป็นผู้นำในการพัฒนาเป้าหมายของ องค์กร เป็นผู้ประสานงานและทำหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กร

(4) บทบาทของครู ครูมีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนของโรงเรียน ร่วมทำการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนทำหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียน และเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดีที่สุด

(5) บทบาทของผู้ปกครอง เป็นผู้รับบริการที่มีคุณภาพจากโรงเรียนและยังเป็นหุ้นส่วนสำคัญที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ

6) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันอยู่ในฐานะหุ้นส่วนของโรงเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นในการดำเนินงานของโรงเรียนจึงเห็นความร่วมมือในลักษณะการทำงานเป็นทีม เปิดเผยและมีข้อตกลงร่วมกัน

7) คุณภาพของผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ มีเทคนิคการบริหารที่ทันสมัย เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ พยายามค้นหาและแก้ปัญหาขององค์กรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน

8) คุณภาพในการบริหาร นอกจากจะพิจารณาในเรื่องการพัฒนาในเชิงวิชาการของนักเรียนแล้ว ยังเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ และวิธีการในการปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งจะต้องพิจารณาในทุกองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตของโรงเรียน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปสู่การปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น รังสรรค์ มณีเล็ก (2547 : 319 - 320) ได้สรุปปัจจัยเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1) ต้องเลือกผู้บริหารที่ถูกต้อง เป็นผู้บริหารที่มีอำนาจความเชี่ยวชาญ คือ ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง สามารถให้ความช่วยเหลือทางวิชาการได้ นิเทศได้ และเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถจูงใจให้ครูทุกคนอยากทำงาน และมุ่งไปที่ความสำเร็จของงาน

2) ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการโรงเรียนต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของประธาน บทบาทของเลขานุการ หรือ บทบาทของกรรมการ โดยเฉพาะกรรมการที่เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรเอกชน หรือองค์กรชุมชน ซึ่งยังไม่มีความรู้และประสบการณ์เรื่องการบริหารและการจัดการศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องพยายามเข้าหาชุมชนมากขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือทุกฝ่ายต้องคำนึงประโยชน์ของการศึกษา และผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงทั่วทั้งโรงเรียน ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมมากที่สุดในทุกกิจกรรม และเน้นการทำงานเป็นทีม

4) ต้องเน้นการพัฒนาวิชาชีพให้แก่บุคลากรในโรงเรียน

5) ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสาร เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการยอมรับ

6) ต้องให้รางวัลกับผู้ที่มีผลงานจริง โปร่งใส และเป็นระบบคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรได้ทำงานอย่างมีความสุข

7) ต้องเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพราะการเรียนรู้คือหัวใจของการบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการประเมินผลตามสภาพจริง มีแผนการเรียนและมีการวิจัยในชั้นเรียน

8) ต้องมียุทธศาสตร์ในการสร้างเครือข่าย เช่น เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน หรือเครือข่ายศิษย์เก่า

เกณฑ์ในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการจัดการเรียนร่วม ควรคำนึงถึงเกณฑ์ต่อไปนี้ (สมพร หวานเสร็จ, 2544 : ภาคผนวก)

1) บูรณาการเข้าสู่งานปกติ (Built - in) โดยให้การเรียนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติ ไม่ใช่เป็นการเพิ่มเติมหรืองานเฉพาะกิจ

2) ดำเนินงานครบวงจร (Complete Cycle) โดยให้การเรียนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามปกติ ตั้งแต่วางแผนถึงการประเมินผลการดำเนินงานทั้งการบริหาร เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน การประกันคุณภาพการศึกษาและงานหรือกิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน

3) ครอบคลุมทุกส่วนของระบบ (Total Development) โดยให้การเรียนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทุกองค์ประกอบของระบบโรงเรียน ไม่ใช่แยกเป็นโครงการเอกเทศ โครงการเฉพาะกิจ และสัมพันธ์กันเพียงด้านใดด้านหนึ่งของระบบโรงเรียน

4) มีปัจจัยพื้นฐานเอื้ออำนวย (Basic Requirement) อย่างเพียงพอ

5) กระตุ้นและส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง (Self Development) โดยกระตุ้นให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องตระหนักและเห็นความสำคัญในการเรียนร่วม สามารถประเมินและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและหน่วยงาน

6) เข้าใจ ยอมรับและมีส่วนร่วม (Full Participation) โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับ และตระหนักด้วยความรับผิดชอบต่อการเรียนร่วม

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่จำเป็นของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การกำหนดบทบาทและหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่ชัดเจน เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นกลไกสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการกำหนดภารกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน มียุทธศาสตร์ในการบริหาร การใช้ทรัพยากร นอกจากนี้การทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จ คือ ต้องเลือกผู้บริหารที่ถูกต้อง ต้องมีการกระจาย

อำนาจอย่างแท้จริงทั่วทั้งโรงเรียน เน้นการพัฒนาวิชาชีพให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการสื่อสาร เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ มีการสร้างขวัญและกำลังใจกับผู้มีผลงานจริง โปร่งใสและเป็นระบบคุณธรรม เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และมียุทธศาสตร์ในการสร้างเครือข่าย

จากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเป็นการบริหารที่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความมุ่งมั่นผูกพันและความรับผิดชอบของบุคลากรในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกคน ซึ่งจะเกิดความร่วมมือร่วมใจกันกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีกลยุทธ์ทางการบริหาร ตลอดจนการร่วมดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารจากส่วนกลางไปยังคณะกรรมการในโรงเรียนอย่างแท้จริง ได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งจากส่วนกลาง บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และมีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำให้ทุกฝ่ายได้รับข้อมูลที่ตรงกัน และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือต้องมีผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม และสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ดีได้ การนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปสู่การปฏิบัติจึงจะประสบความสำเร็จ

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

ความหมาย มีผู้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม พอสรุปได้ดังนี้ สมยศ นาวิกาน (2545 : 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการของการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของพวกเขา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2548 : 6) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่เป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การดำเนินการและร่วมมือในการพัฒนาองค์การด้วยความเต็มใจ ซึ่งแนวความคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีการจูงใจ ที่เชื่อว่า

1) มนุษย์ย่อมมีความต้องการเหมือนกัน ธรรมชาติที่ไม่ตอบสนองความต้องการได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาความต้องการอยู่เรื่อยไป แต่ถ้าต้องการได้รับการตอบสนองก็จะเลิกสนใจ

2) มนุษย์ตอบสนองความต้องการแตกต่างกันทางด้านปริมาณ ความต้องการระดับต่ำค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการระดับสูงมักจะไม่ค่อยมีขอบเขตจำกัด

ธรรมรส โชติกุญชร (2536) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่เป็นการระดมกำลังความคิด จิตใจ ทำให้เกิดพลังทางการบริหารและเป็นการบริหารที่จัดกิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติร่วมกันคิด ร่วมทำ ตั้งแต่กลุ่มเล็ก ๆ จนเป็นกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ยังหมายถึง กระบวนการที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา ในลักษณะของการแบ่งอำนาจหน้าที่ เพื่อตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญขององค์การ

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ และใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา และการพัฒนาองค์การ โดยมีพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ และทฤษฎีการจูงใจ

ประเภทของการมีส่วนร่วม นักวิชาการได้แบ่งประเภทการมีส่วนร่วม และใช้เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกัน ดังเช่น ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 17) ได้แบ่งไว้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องพิจารณาก็คือการกำหนดตามความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่องเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบ ของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการใดบ้างและจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน และประสานงาน เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในช่วงดำเนินการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่กระจายภายในกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการให้ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง เพื่องานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม อูทัย บุญประเสริฐ (2545) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกำหนดให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหา และการสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรซึ่งต้องกระจายสิ่งต่อไปนี้อย่างทั่วถึงองค์กร คือ สารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้อุบลากรมีส่วนร่วม และมีอำนาจในการตัดสินใจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมองค์กร กลยุทธ์ ระบบงานและชนิดของผลงานที่ต้องการ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อประสิทธิผลและความสำเร็จขององค์กร อำนาจในการตัดสินใจที่จะกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานและประเมินผลงาน รางวัลที่ช่วยเป็นแรงจูงใจแก่บุคลากรที่ช่วยให้่องค์การประสบความสำเร็จโดยให้รางวัลขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงาน และความสำเร็จขององค์กร ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผล ในเชิงปฏิบัติมาก มี 4 ระบบ คือ

1) ระบบปรึกษาหารือ (Consultative Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ (Committee) ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรรมการโครงการ คณะกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการดำเนินงานหรือคณะกรรมการที่เรียกชื่ออย่างอื่น รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ ระบบการปรึกษาหารือนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไปมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ประธานโครงการ ประธาน คณะกรรมการ หรือกรรมการ เป็นต้น

2) ระบบคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มทำงาน ซึ่งอาจเรียกชื่อได้หลายอย่างเช่น กลุ่มคุณภาพกลุ่มกิจกรรมคิวิซี กลุ่มพัฒนาคุณภาพงานหรือกลุ่มคิวิซี เป็นต้นระบบกลุ่มคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับพนักงานระดับปฏิบัติ (Worker) หรือระดับหัวหน้างาน (Foreman) ทั้งนี้เป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเองระบบนี้จะใช้ได้ผลต่อเมื่อมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคต่างๆ (QC Techniques) ให้กับพนักงาน การใช้สถิติพื้นฐาน (Basic Statistics) และการใช้ระบบกลุ่ม (Group Dynamics) ในการปฏิบัติงานที่สำคัญที่สุดคือความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) ของพนักงานส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์สูง

3) ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) ระบบข้อเสนอแนะนี้มีความแตกต่างจากข้อเสนอแนะทั่วไป การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะจัดให้มีแบบฟอร์ม ข้อเสนอแนะ เพื่อให้พนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้กรอกตามแบบที่กำหนด บริษัทจะมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะ จากแบบฟอร์มว่ามีความคิดสร้างสรรค์เพียงใดความเป็นไปได้ ในการนำไปสู่การปฏิบัติมีมากน้อยเพียงใด สมควรทดลองตามข้อเสนอแนะหรือไม่หากมีการนำไปปฏิบัติ ผู้เสนอความคิดเห็นจะได้รางวัล

4) ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plans) เป็นระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุน ซึ่งหุ้นของบริษัทหรือบริษัทอาจจ่ายโบนัสส่วนหนึ่งเป็นหุ้นเรือนหุ้นในแต่ละปี จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการเองและมีความรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมาก มี 4 ระบบคือ ระบบปรึกษาหารือเป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ ระบบคุณภาพเป็น การบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มทำงาน ระบบข้อเสนอแนะว่ามีความคิดสร้างสรรค์ในการนำไปสู่การปฏิบัติ และระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการและรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 366) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่อองค์กร ดังนี้

- 1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้บริหาร สหภาพแรงงานมีความราบรื่นมากขึ้น
- 3) ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการขององค์กรที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจ
- 4) ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น
- 5) การบริหารผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามีความง่ายมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การบริหารจะมีความง่ายขึ้น
- 6) การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา

7) การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี

8) การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้นซึ่งทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญโดยองค์กรส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรทำให้มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการทำงานเป็นทีม บุคลากรมีความผูกพันต่อขององค์กร การบริหารผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีความง่ายมากขึ้น เกิดความไว้วางใจฝ่ายบริหาร มีการตัดสินใจและการติดต่อสื่อสารที่มีคุณภาพดีขึ้น

อุปสรรคของการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมาย ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง ช่วยปรับปรุงทีมงานให้มีความเข้มแข็งต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญอยู่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ด้านความรับผิดชอบและการมุ่งผลประโยช์นขององค์กรสามารถเอาชนะความขัดแย้งระหว่างความต้องการอิสระของบุคลิกภาพของบุคคลและข้อกำหนดต่าง ๆ ขององค์กรได้ทำให้เกิดการยอมรับและความผูกพันระหว่างสายงานบังคับบัญชาและระหว่างเพื่อนร่วมงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีข้อดีหลายประการ แต่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมกลับไม่แพร่หลายในองค์กรปัจจุบันทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 367) ได้สรุปอุปสรรคในการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) อุปสรรคทางด้านองค์กร ตัวขององค์กรเองทำให้เกิดอุปสรรคหลายอย่างต่อการใช้การมีส่วนร่วม อุปสรรคดังกล่าวได้แก่ ประเพณี ปรัชญาและค่านิยมขององค์กร คุณภาพของนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน คุณภาพของเจ้าหน้าที่ โครงสร้างขององค์กร การขาดบรรยากาศสนับสนุนและการขาดระบบการให้รางวัลในการมีส่วนร่วม

2) อุปสรรคด้านการบริหาร อุปสรรคบางอย่างเกิดขึ้นจากตัวของผู้บริหารเองที่ขัดขวางการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ นิสัยทางด้านการบริหาร ความไม่เข้าใจในการบริหารแบบมีส่วนร่วมสมมติฐานของทฤษฎี X (ของ McGregor) การขาดความมั่นคงและความกลัว

3) อุปสรรคทางด้านความรู้ การขาดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของผู้บริหารทั้งทางด้านนโยบายและวิธีการปฏิบัติ ความรู้ทางเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องศึกษา ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

4) อุปสรรคทางด้านส่วนบุคคล ผู้บริหารมีความล้มเหลวทางด้านบุคลิกภาพที่มีสาเหตุมาจากการขาดความเชื่อมั่นในตนเองทำให้ไม่มีความสามารถในการตัดสินใจ เพราะเกิดความกลัวว่าจะเกิดการผิดพลาด ผู้บริหารบางคนขาดความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่กระจายความรับผิดชอบให้กับผู้ร่วมงาน และไม่สามารถวิเคราะห์และประเมินผู้ร่วมงานได้

5) อุปสรรคทางด้านผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา อุปสรรคหลายอย่างที่เกิดขึ้นจากผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีหลายประการ ได้แก่ การขาดความสามารถในการมีส่วนร่วม การขาดความต้องการ การขาดความรู้เนื้อหาหรือความเชี่ยวชาญ การไม่รู้ว่าจะถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมและความกลัว

6) อุปสรรคทางด้านสถานการณ์ การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ อาจถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางด้านสถานการณ์บางอย่างด้วย ได้แก่ เวลา งาน อิทธิพลทางด้านสภาพแวดล้อม การเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ การสร้างบรรยากาศขององค์การแบบสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง นโยบายและระบบการให้รางวัล การให้การฝึกอบรมและการศึกษาและความรู้สึกไวต่อสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า แม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมายซึ่งส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นแต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมก็มีอุปสรรคเกิดขึ้นได้เช่นกัน คือ อุปสรรคทางด้านองค์การที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และค่านิยมที่เคยปฏิบัติกันมา ด้านการบริหารของผู้บริหาร ที่ผู้บริหารยังอาจขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหาร ขาดบุคลิกภาพทางด้านส่วนบุคคลที่เป็นอุปสรรคในการบริหาร ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาไม่ให้ความร่วมมือและทางด้านสถานการณ์ที่อาจถูกจำกัดด้วยเวลา สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในองค์การที่มีข้อจำกัด จะเห็นได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ ร่วมในผลประโยชน์และร่วมในการประเมินผล มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาองค์การ โดยมีพื้นฐานจากแรงจูงใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมาก มี 4 ระบบคือ ระบบปรึกษาหารือ ระบบคุณภาพ ระบบข้อเสนอแนะ และระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีทั้งประโยชน์และอุปสรรคในการบริหาร กล่าวคือ มีประโยชน์การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในองค์การ มีการทำงานเป็นทีม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บุคลากรมีความผูกพันต่อขององค์การ และมีการบริหารที่ง่ายมากขึ้น และอุปสรรคเกิดขึ้นได้เช่นกัน คือ อุปสรรคทางด้านองค์การที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และค่านิยมที่เคยปฏิบัติกันมาทำให้ขาดความร่วมมือกัน ด้านการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารของผู้บริหาร ผู้บริหารขาดบุคลิกภาพในการบริหาร และอุปสรรคในข้อจำกัดด้วยเวลา สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในองค์การ

3. การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท

(SEAT)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม กล่าวคือจะดำเนินการจัดการเรียนร่วมอย่างไรเพื่อให้ทุกโรงเรียนทำได้ และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ นั่นคือการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้ โรงเรียนในโครงการจึงได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการบริหารจัดการให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ตามโครงสร้างซีท (SEAT) โดยอาศัยการทำงานแบบร่วมมือกันอย่างแท้จริง พร้อมรับกรอบแนวคิดที่ว่า เด็กทุกคนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในชั้นเรียนปกติที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และรูปแบบการสอนที่มีความยืดหยุ่น มีบริการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตลอดจนบุคลากรที่จำเป็น ซึ่งหากการบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท ผนวกกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจในการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม จะก่อให้เกิดทั้งการจัดการและรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นทั้งในชั้นเรียนปกติ และในโรงเรียนทั้งระบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 นักเรียน (S : Students) นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์และสังคมหากพิการตั้งแต่แรกเกิด จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการ เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน ซึ่งการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น เป็นช่วงที่สำคัญที่เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อม เพราะช่วงอายุ 0 – 3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุด การเตรียมความพร้อมทำได้โดยกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลืออยู่ทั้งหมด เมื่อได้รับการพัฒนาระดับการทำงานต่างๆ จะยิ่งสูงขึ้น ในทางกลับกันหากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาการกระตุ้น หรือการส่งเสริมส่วนที่เหลืออยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานต่างๆ จะเลือนหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที ดังนั้น การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการยิ่งทำได้ทันท่วงทีตั้งแต่แรกเกิด และทำได้อย่างถูกต้องจะสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการได้อย่างเห็นผลชัดเจน ในกรณีที่เด็กพิการภายหลังการเตรียมความพร้อมนักเรียนในช่วงวัยรุ่น ต้องคำนึงถึงจิตใจและการยอมรับความพิการหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องยากและมีผลต่อจิตใจมาก รวมทั้งต้องเตรียมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility : O & M) สำหรับเด็กตาบอด สมมุติเด็กตาบอดได้

เรียนอยู่ชั้นล่าง ดังนั้นก่อนเปิดเทอมต้องทำการปฐมนิเทศหรือสร้างความคุ้นเคย (Orientation) ให้แก่นักเรียนพิการ โดยพบครูประจำชั้น หรือ ครูการศึกษาพิเศษ และสอนให้เด็กหัดเดิน ภายในห้อง ต้องบอกรายละเอียด แรกๆครูอาจจะต้องมายืนรอรับพร้อมบอกรายละเอียดว่า โต๊ะ เก้าอี้ ห้องน้ำ โต๊ะครู ฯลฯ อยู่ตรงไหน ให้เด็กเกิดความคุ้นเคยประมาณ 1 สัปดาห์ เป็นต้น ซึ่งอาจมีแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมดังนี้

- (1) ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการให้นักเรียน
- (2) จัดกิจกรรมสร้างสถานการณ์จำลอง
- (3) เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการเกี่ยวกับคนพิการ
- (4) พานักเรียนไปทัศนศึกษาสถานที่ดูแลหรือให้การศึกษแก่

คนพิการ

- (5) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- (6) ฝึกการใช้อุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หรือใน

การเรียน

- (7) ฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

2) การเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้อง

เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน เพื่อจุดประสงค์ คือ ลดความกลัวคนที่มีความแตกต่าง เพิ่มความตระหนักรู้และรู้สึกผ่อนคลายเมื่อต้องพบปะคนพิการ มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น และ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเกี่ยวกับตนเองไปในทางบวกมากขึ้น โดยการให้ข้อมูลนักเรียนทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดการยอมรับและสามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น ที่ผ่านมามีพบว่า การที่คนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น สมเพช เวทนา สงสาร กลัว ไม่ไว้วางใจ ซึ่งมักเกิดจากการไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลที่ถูกต้อง ดังนั้นครูควรทำความเข้าใจ และอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการหรือความบกพร่องให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนได้รู้จัก และควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ทำด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูอาจจัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการ เมื่อเปิดภาคเรียนใหม่ ทดลองให้เด็กได้ทำบทบาทสมมุติ (Simulation Exercises) โดยสมมุติตัวเองเป็นเด็กพิการ ให้เด็กปกติเกิดความรู้สึกไว รับรู้ถึงความรู้สึกยากลำบากและให้เด็กช่วยกันคิดถึงวิธีดูแลเพื่อนพิการ ให้ร่วมกันแก้ปัญหาให้เพื่อน (อุปกรณ์ที่นำมาเล่นบทบาทสมมุติ อาจขอยืมมาจากศูนย์การศึกษาพิเศษเขต/จังหวัด หรือโรงพยาบาล) การสาธิตการนำทางเพื่อนที่ตาบอด หรือทำตามประเภทของเด็กพิการที่เข้าไปอยู่ในห้องนั้นๆ เป็นต้น จากนั้นให้อภิปรายถึงความรู้สึกของเด็กแต่ละคน กิจกรรมจะช่วยให้เด็กทุกคนเข้าใจถึงความคับข้องใจ ความไม่สะดวกและความลำบากของเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น หรืออาจจะเชิญผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการมาบรรยายให้ฟัง พร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ

บทความและสื่ออื่นๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามปัญหา จัดนิทรรศการ หนังสือหรือเรื่องราวของคนพิการ เพื่อให้นักเรียนในชั้นและนักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ที่ดูแลเกี่ยวกับเด็กพิการ ทำให้นักเรียนได้เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความเป็นอยู่อย่างไร มีความสามารถอย่างไร นอกจากนี้ควรสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้นในการช่วยเหลือเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องให้แก่เพื่อนทั่วไปอีกด้วย ครูอาจจัดตารางการช่วยเหลือดูแลเพื่อน ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน และจัดให้มีระบบการให้รางวัลนักเรียนทั่วไปที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อนพิการ เช่น วุฒิบัตร กล่าวชมเชยต่อหน้านักเรียนทั้งโรงเรียน หรือแนะนำให้เด็กพิการทำการดีขอบคุณเพื่อนหรือผู้ให้การช่วยเหลือในโอกาสต่างๆ

สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนร่วม โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและนักเรียนทั่วไป ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหากได้รับกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลืออยู่ จะทำให้การพัฒนาระดับการทำงานต่างๆ จะยิ่งสูงขึ้น จึงควรเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์ และสังคม การเตรียมความพร้อมจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการ เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน สำหรับเด็กที่มีความพิการภายหลัง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมนักเรียนในช่วงวัยรุ่น ต้องคำนึงถึงจิตใจและการยอมรับความพิการหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังด้วย สำหรับนักเรียนทั่วไปเป็นการเตรียมความพร้อม เพื่อให้เกิดการยอมรับ มีเจตคติที่ดี สามารถให้ความช่วยเหลือ และปฏิบัติต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น

3.2 สภาพแวดล้อม (E : Environment) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือด้านกายภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดดังนี้

1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนร่วมในชั้นเรียนมากที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการคือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภท เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นประเภทสายตาลีอนราง ควรมีโคมไฟที่โต๊ะเรียน และจัดให้นักเรียนมานั่งแถวหน้าสุด รวมทั้งไม่ให้แสงสะท้อนจากหน้าต่างเข้ามาบดบังขณะที่นักเรียนดูกระดานดำ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจัดที่นั่งประมาณแถวที่สองหรือสาม โดยนั่งมุมใดมุมหนึ่งของห้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถมองครูและเพื่อนนักเรียนในห้องได้ทั่วถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายที่นั่งรถเข็น เมื่อจำเป็นต้องเรียนวิชาเกษตร และนักเรียนต้องปลูกผักสวนครัว ครูควรยกกระถางแปลงผักให้สูงขึ้นจากพื้น และอยู่ในระดับเดียวกับที่นั่งเก้าอี้ล้อเข็น นอกจากนี้ควรคำนึงถึงพาหนะที่ใช้ในการรับส่งเด็กนักเรียนจากบ้านไปโรงเรียน และจากโรงเรียนไปบ้าน ไปทัศนศึกษาและกิจกรรมอื่นๆที่นักเรียนต้องมีการเคลื่อนย้าย นอกจากนี้

จะต้องมีการบริหารจัดการตารางเวลาเรียนและห้องเรียน เช่น ห้องเรียนสำหรับการเรียนร่วม ควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร พื้นห้องเรียนควรราบเรียบและมีการปรับระดับเพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น ห้องน้ำ โຕะ เก้าอี้ และค้ำนั่งถึงการถ่ายเทของอากาศ แสงจากธรรมชาติ แสงไฟ เป็นต้น การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอาคาร ควรจัดให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานโดยคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยเป็นสำคัญ

2) บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก บุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตเด็ก (Significant others) ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำ และสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเรื่องเสนอให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบ และพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียนและดำเนินการ ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

(1) จัดประชุมบุคลากรทุกคนในโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ทราบว่าโรงเรียนมีโครงการเรียนร่วม และต้องมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

(2) สร้างบรรยากาศของการยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียน โดยให้ครูทุกคน แม่ค้า ภารโรง ยาม หรือบุคลากรอื่นทุกคนรับรู้ และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลืออย่างถูกวิธี

(3) จัดให้มีคณะกรรมการเรียนร่วมประจำโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ผู้เชี่ยวชาญ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูการศึกษาพิเศษ และบุคลากรภายนอก ร่วมกันกำหนดนโยบาย แนวทางดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ กำหนดบทบาท และหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

(4) มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคลากรทุกคน และผู้เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อเกิดความร่วมมือกันในการทำงานเป็นทีม

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนร่วม ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วย เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีขีดจำกัดน้อยที่สุดในการดำรงชีวิตประจำวันในโรงเรียน นอกจากนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในชีวิตเด็กต้องมีความรู้ความเข้าใจ และยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเช่นเดียวกัน โรงเรียนต้องมีการสร้างความตระหนักเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดการยอมรับ และร่วมมือกันในการดำเนินโครงการเรียนร่วมของโรงเรียน

3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน (A : Activities) โรงเรียนควรมีการดำเนินการดังนี้

1) การคัดแยกเด็ก เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากการดำเนินการคัดแยกและการตั้งข้อสังเกตผิดพลาด จะส่งผลกระทบต่อการวางแผน

การจัดการเรียนการสอนและการให้ความช่วยเหลือเด็ก ในการคัดแยกสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การตรวจผลงาน เป็นต้น เครื่องมือในการคัดแยกมีหลายชนิดเช่นกัน เช่น แบบทดสอบมาตรฐานที่ผู้ใช้ควรเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง แบบทดสอบเฉพาะที่ใช้ในการคัดแยกเด็กแต่ละประเภท แบบคัดแยกเด็กเป็นหมูน แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หรือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นต้น ซึ่งการประเมินคัดแยกต้องเป็นการทำงานร่วมกันหลายๆ ฝ่ายทั้งครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือ นักวิชาชีพ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนในการที่จะคัดแยกประเภทของเด็กได้ว่ามีความบกพร่องด้านใด

2) การบริหารจัดการหลักสูตร แบ่งออกเป็น

(1) การปรับหลักสูตรทั่วไป คือปรับหลักสูตรที่ใช้กับ

นักเรียนทั่วไปมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น อาจปรับจากการวาดรูปมาเป็นการปั้นแทน หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจปรับให้ไม่ต้องอ่านออกเสียง

(2) การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ คือหลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาอาจเรียกว่า หลักสูตรสำหรับหรือหลักสูตรคู่ขนาน ซึ่งถือเป็นหลักสูตรโดยพิจารณาจากระดับความพิการจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ ซึ่งหลักสูตรนี้ไม่ใช่หลักสูตรตัดต่อหรือนำหลักสูตรระดับประถม ศึกษาไปขยายออกจนถึงระดับมัธยมศึกษา เด็กเหล่านี้จึงเรียนร่วมในห้องคู่ขนาน

(3) การจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะที่จำเป็นให้แก่เด็ก พิการ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น จัดให้มีการเรียนรู้ในเรื่องการสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility : O & M) เรียนรู้อักษรเบรลล์ ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้เรียนภาษามือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้เรียนรู้หลักสูตรการช่วยเหลือตนเอง การดูแลสุขลักษณะของตนเอง เช่น การสระผม เป็นต้น สำหรับเด็กออทิสติก ให้พิจารณาว่าจะนำหลักสูตรอะไรมาให้เรียน ซึ่งอาจจะมี 3-4 เรื่อง คือ หลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กรุนแรง หลักสูตรสำหรับเด็กเรียนได้ปานกลาง ไม่เน้นวิชาการ เช่น ดนตรี ศิลปศึกษา หรือพลศึกษา ซึ่งไม่ใช่วิชาการ หรืออาจไม่อยู่ในชั้นเรียนร่วมได้บางเวลา เด็กที่เรียนได้ปานกลางทำเป็นคู่ขนานได้ เด็กเรียนร่วมได้ให้ใช้หลักสูตรเด็กปกติแต่ต้องปรับบางช่วงวิชา เช่น เด็กตาบอดไม่ต้องคัดไทย เด็กหูหนวกไม่ต้องเรียนดนตรี เป็นต้น โดยอาจจัดทำในลักษณะบูรณาการใน 8 สาระการเรียนรู้ หรือในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ว่าควรมีเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และต้องเขียนบอกว่าใครให้บริการอะไรบ้าง

3) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ซึ่งในแผนจะบ่งชี้ถึงจุดเด่นจุดด้อย เป้าหมายระยะยาวและระยะสั้นใน 1 ปี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน

4) การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) เป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษคนนั้นๆ ในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อนและการจัดทำแผนการสอนนี้จะทำให้เด็กบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

5) การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Assessment) หมายถึงกระบวนการที่ใช้วิธีต่างๆ หลายวิธีในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับนักเรียนโดยมีวัตถุประสงค์ ในการที่จะกำหนดปัญหาและหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรมและด้านร่างกาย รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อการคัดแยก การกำหนดประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

6) การจัดการเรียนการสอน โดยนำเทคนิคการสอนวิธีต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) การสอนให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน การเรียนแบบร่วมมือกัน (Cooperative) การสอนเสริม และการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน เป็นต้น

7) การประเมินผลการเรียน การวัดผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างไปจากการวัดผลสำหรับเด็กทั่วไป ทั้งนี้เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกันในระดับน้อย ปานกลาง จนกระทั่งถึงระดับมาก ดังนั้นการวัดผลเด็กจึงต้องกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กแต่ละราย เด็กบางคนอาจเรียนหลักสูตรเดียวกับเด็กทั่วไป การวัดผลจึงต้องดำเนินไปในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่ถ้าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างไปจากเด็กทั่วไปมาก การวัดผลไม่จำเป็นต้องเหมือนเด็กทั่วไปโดยยึดหลักว่าสอนสิ่งใด วัดสิ่งนั้น

8) การรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียน การติดตามความก้าวหน้าของ นักเรียนในปัจจุบัน ใช้วิธีการทบทวนและปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง รวมทั้งมีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนโดยสรุปจากแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ที่ใช้สอนเด็กในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทักษะและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะมีการระบุว่าประเมินโดยวิธีใดและใช้เกณฑ์อะไร ครูแต่ละคนประเมินผลและให้เกรดนักเรียนเฉพาะส่วนของตนเอง พร้อมทั้งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการ

11) การรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เข้าเรียนในสถานศึกษา เป็นไป ตามปฏิทินงานการรับนักเรียนพิการ

12) การจัดตารางให้บริการสอนเสริม ครูเสริมวิชาการจะต้องประสาน กับครู ทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจายอยู่ และจัดเวลาให้แต่ละวันตนเองมีเวลาในการเตรียม การก่อนเด็กเข้ามาใช้บริการที่ห้องสอนเสริมหรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการใน ชั้นเรียน จัดให้มีเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบเด็กบางกรณีและจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำ ปรีกษาหรือกับครูคนอื่น ๆ การจัดตารางเวลาที่จะทำให้ทุกฝ่ายยอมรับเป็นสิ่งยาก ดังนั้น ครู สอนเสริมจึงต้องคำนึงถึงเด็กว่าตารางเวลาที่จัดให้เด็กที่รับผิดชอบแต่ละคนนั้น เหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการของเด็กรวมทั้งตัวครูด้วย

สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้นั้น โรงเรียนต้องมีการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความพิเศษเป็นรายบุคคล เช่น การบริหารหลักสูตรซึ่งอาจต้องมีการปรับหรือการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับเด็ก มีการจัดทำ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล มีการจัดการเรียนการสอน มีการสอนเสริม มีการประเมินผลที่เหมาะสมกับเด็ก มีการสรุปและตรวจสอบ รวมทั้งรายงาน ความก้าวหน้าของเด็กเป็นระยะๆ เป็นต้น

3.4 เครื่องมือ (T: Tools) เครื่องมือ หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือ ในการบริหารจัดการการเรียนร่วม เพื่อช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิด การเรียนรู้และดำรงชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับ การศึกษาอย่างมีคุณภาพ เครื่องมือดังกล่าว ได้แก่

1) นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางใน การปฏิบัติงาน และระบบการให้บริการที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนและบุคคล ทั่วไป รวมทั้งพ่อแม่เด็ก ได้รับรู้ว่าโรงเรียนมีโครงการเรียนร่วม ซึ่งควรกำหนดให้สอดคล้องกับ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล

2) งบประมาณ โรงเรียนจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เป็น การ เฉพาะเพื่อการจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3) ระบบการบริหารจัดการ หากโรงเรียนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนร่วม จัดตั้งคณะกรรมการ วางแผนโดยนำเสนอให้มีการแต่งตั้งผู้แทนผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วยอย่างน้อย 1 คน และในคณะกรรมการโรงเรียนควรมีผู้ปกครอง ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าร่วมในคณะกรรมการด้วย อย่างน้อย 1 คน จัด ประชุมบุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน โดยให้มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม เพื่อนำเสนอผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน

จัดสรรงบประมาณ กำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน กำหนดรูปแบบในการจัดการเรียนร่วมและร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประมาณ 5 - 7 คน ต่อเด็ก 1 คน โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน และมีกรรมการที่ประกอบด้วยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง เด็ก ครูการศึกษาพิเศษ และนักวิชาชีพ เป็นต้น โดยครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ประสานงานในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จากนั้นดำเนินการสอนตามแผน มีการจัดระบบข้อมูลที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร ข้อมูลเครือข่าย และข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนำวางแผนในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การสื่อสารภายในองค์การ การประสานงานกับบุคคลอื่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน

4) กฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 และในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีสิทธิได้รับได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อนำมาใช้ในการเรียนร่วม และกำหนดให้แต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อ และวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เด็กเรียนทั่วไปต่อคน

5) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology : AT) หมายถึงเทคโนโลยีที่คนพิการใช้ ซึ่งได้มีการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้นักเรียนพิการดำรงชีวิตอิสระ สามารถปฏิบัติงานและผลิตงานต่างๆ ออกมาได้ เรียกว่า เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Assistive Technology หรือ AT โดยอาจจะเป็นเทคโนโลยีระดับพื้นฐาน (Low Technology) หรือระดับสูง (High Technology) ก็ได้ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเครื่องมือที่หาซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไป เช่น โทรศัพท์ที่หน้าปัดเป็นตัวเลขหรือตัวอักษรขนาดใหญ่เพื่อให้คนที่มีสายตาดูหนังสือสามารถเห็นได้ชัดเจน หรือเครื่องคิดเลขพูดได้สำหรับคนตาบอด จนกระทั่งถึงเครื่องมือที่การออกแบบเป็นพิเศษให้คนพิการใช้เป็นเฉพาะบุคคล เช่น แก้อั้วรถเข็นไฟฟ้าที่ใช้ท่อพลาสติกบังคับการเคลื่อนไหว โดยคนพิการดูหรือเป่าลมเข้าท่อแทนการใช้นิ้วมือ กดบังคับสวิทช์เล็กๆ ที่ติดกับแก้อั้วเหมือนคนพิการร่างกายทั่วไปที่สามารถใช้มือได้ เป็นต้น สรุปได้ว่าเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง เทคโนโลยีที่คนพิการเลือกใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตอิสระที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) สิ่งอำนวยความสะดวก (Accessibility) หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้นักพิการแต่ละประเภทได้รับการศึกษาโดยสะดวกและสอดคล้องตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ ไม้เท้าขาว เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ โทรทัศน์วงจรปิดเพื่อขยายภาพ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ เครื่องช่วยฟัง เครื่องช่วยสื่อสารพร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วง เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ได้แก่ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยในการใช้คอมพิวเตอร์ หรือ กายอุปกรณ์หรือเครื่องช่วยคนพิการเฉพาะบุคคล เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เป็นต้น

7) สื่อ หมายถึง สื่อทางการศึกษา ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา หรือเครื่องมือช่วยให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เกิดความเข้าใจดีขึ้นและรวดเร็ว เช่น หนังสือเสียง หนังสืออักษรเบรลล์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ฯลฯ

8) บริการ หมายถึง บริการต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การสอนเสริม กิจกรรมบำบัด การแก้ไขการพูด การจดคำบรรยาย เป็นต้น

9) ตำรา อาจจัดทำในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากตัวพิมพ์ เช่น หนังสือเสียงสำหรับคนตาบอดและบุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นต้น

10) ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึงมาตรการอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการ ที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนพิการ เช่น การปรับเนื้อหา หลักสูตร เทคนิคการสอน การประเมินผล การจัดหาสมาคม การฝึกอบรมทักษะอาชีพ เป็นต้น

11) ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึงครูที่ได้รับการศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษ ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือ ผู้ที่เข้ารับการอบรมด้านการศึกษาพิเศษตามหลักสูตรที่กระทรวง ศึกษาธิการกำหนดที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูเดินสอน ครูสอนเสริม หรือครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนพิเศษ และเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือประสานงานครูประจำชั้นหรือครูประจำกลุ่มสาระต่างๆ ในการช่วยเหลือเด็กด้วยกัน

สรุปได้ว่า เครื่องมือในการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน ประกอบด้วยหลายส่วน ได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ ที่จะต้องทำในรูปของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม มีระบบการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น มีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การสื่อสารภายในองค์กร การประสานงานกับบุคคลอื่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้เด็กมีความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน สื่อซึ่งช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น บริการที่ช่วยสนับสนุนการศึกษา และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นอกจากนี้ครูการศึกษาพิเศษที่จะให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และประสานความร่วมมือกับบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน

สรุปว่าการบริหารโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นการบริหารจัดการการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้โรงเรียนได้พิจารณาหรือบูรณาการองค์ประกอบทุกด้าน ทั้งทางด้านการเตรียมความพร้อม และสร้างความตระหนักให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและมีความปลอดภัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคนที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และเครื่องมือต่างๆ ตลอดจนผู้บริหารสามารถจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีระบบ และบริหารโดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ย่อมทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน เด็กจะเรียนอย่างมีความสุข และได้รับประโยชน์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น พ่อแม่ หรือผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่บุตรหลานของตนได้รับโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป

3.5 ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม ในการบริหารโรงเรียน เรียนร่วมดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่จะแสดงถึงผลการดำเนินงานว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน อาจเป็นผู้รับบริการหรือผู้ให้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน ดังรายละเอียดดังนี้

ความหมายของความพึงพอใจ (Satisfaction) มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ไว้หลายอย่าง เช่น

ศรีธัญย์ พินิจพระระ (2548 : 1) กล่าวว่า ความพึงพอใจ ตามพจนานุกรมทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ หมายถึง เป็นสภาพความรู้สึกของบุคคล ความอึดเอมใจ เมื่อความต้องการหรือ แรงจูงใจของตน ได้รับการตอบสนองและความพึงพอใจ ตามพจนานุกรมทางด้านจิตวิทยา หมายถึง ความรู้สึกในขั้นแรกเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และความรู้สึกขั้นสุดท้ายเมื่อบรรลุถึงจุดหมายโดยมีแรงกระตุ้น

ความพึงพอใจ คือ ทฤษฎีว่าด้วยความรู้สึก 2 แบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกทางลบ ซึ่งความรู้สึกทุกชนิดของมนุษย์จะติดอยู่ 2 แบบนี้ ความรู้สึกทางบวก คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข ความรู้สึกทางลบ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความไม่สบายใจ ซึ่งความรู้สึกทั้งสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน

ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะจิตที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดจะน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้น และในทางกลับกันถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ความเครียดและความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นความรู้สึกขั้นสุดท้าย ที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของคนที่มีความสุข ปราศจากความเครียด มีความอึดเอนใจเมื่อได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ หรือได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ในองค์การใดๆ ความพึงพอใจของผู้รับบริการถือได้ว่าเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งที่ใช้ในการวัดคุณภาพของการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ หมายถึง ความรู้สึกของผู้รับบริการที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความสุข ไม่เครียดหรือคลายเครียด สรรณย์ พินิจพระระ (2548 : 2) ได้กล่าวถึงพื้นฐานของความพึงพอใจที่ได้รับบริการ มี 6 อย่าง คือ

- 1) ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจากการบริการ ได้แก่ การใช้เวลารอคอย การได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ และความสะดวกสบายที่ได้รับบริการ
- 2) ความพึงพอใจต่อการประสานงานของการให้บริการ ได้แก่ ได้รับบริการทุกประเภทตามความต้องการ ให้ความสนใจผู้มารับบริการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ และมีความสนใจในการติดตามผล
- 3) ความพึงพอใจต่ออธยาศัย ความสนใจของผู้ให้บริการ ได้แก่ การแสดงอธยาศัยที่ดี ความเป็นกันเองของผู้ให้บริการและแสดงความห่วงใยต่อผู้รับบริการ
- 4) ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ
- 5) ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ
- 6) ความพึงพอใจต่อการใช้จ่าย

ความพึงพอใจในงานหรือการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จ และผลของความสำเร็จทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจเช่นเดียวกัน ยงยุทธ เกษสาคร (2543) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในงานไว้ว่าเป็นเรื่องของบุคคล เป็นความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลในการทำงาน ต่องานที่เขาทำ อยู่ต่อหน่วยงาน ต่อเพื่อนร่วมงาน และความคาดหวังทางจิตวิทยาในสภาพการทำงาน คนจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจทำเมื่องานนั้นให้ผลตอบแทนทางวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้นได้ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกพอใจหรือชอบในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้ปฏิบัติงานที่มีความพึงพอใจในการทำงานย่อมปฏิบัติงานได้สำเร็จและได้ผล ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจสิ่งที่ชักนำหรือชักจูงให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมาย คือ แรงจูงใจ ซึ่ง

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ ซึ่งได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ชั้น คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง ความต้องการทางสังคม ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ และความต้องการความสำเร็จในชีวิต เมื่อมนุษย์ได้รับสิ่งที่ต้องการจะมีระดับของความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ระดับความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการจึงอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย นับเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยอันจำเป็นในการดำรงชีวิต เมื่อได้้อย่างเพียงพอจะเกิดความรู้สึกของความพึงพอใจในระดับต่ำสุด

2) ความพึงพอใจทางด้านจิตใจ เป็นความต้องการของมนุษย์ที่ได้รับการความปลอดภัย ความมั่นคงจากการดำเนินชีวิต ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ สวัสดิการทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ การมีรายได้เพียงพอ การได้พักผ่อนหย่อนใจ การมีพวกพ้อง การที่จิตใจของมนุษย์มีความมั่นคงได้นั้นเพราะมีที่ยึดเหนี่ยว

3) ความต้องการที่เป็นความทะเยอทะยาน เป็นความต้องการของมนุษย์แต่ละคนมีความต้องการแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน

นอกจากนี้อิสริยา พจนธารี (2544) ได้สรุปความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

1) ความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์การ

2) ความพึงพอใจเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจอันดีต่อกันและต่อหน่วยงานหรือองค์การ

3) ความพึงพอใจเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความซื่อสัตย์ และมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานหรือองค์การ

4) ความพึงพอใจก่อให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มคณะและมีการรวมพลังเพื่อกำจัดปัญหาในองค์การร่วมกัน

5) ความพึงพอใจช่วยเกื้อหนุนให้กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และสามารถบังคับควบคุมความประพฤติของผู้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดี

6) ความพึงพอใจก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์การที่ร่วมกันปฏิบัติงานอยู่

7) ความพึงพอใจช่วยเกื้อหนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารโรงเรียนเรียนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งการรับบริการหรือผู้ปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกพอใจ ความเข้าใจ ความชอบ และความเต็มใจ ความพึงพอใจของคนที่มีต่อสิ่งใดและพึงพอใจมากน้อยในระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับ

ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองจนได้รับความพึงพอใจ ทำให้องค์กรต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้รับบริการ จะเห็นได้ว่าการวัดความพึงพอใจในงานสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้บริหารทราบความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาว่ามีความพึงพอใจในงานลักษณะใดมากน้อยในระดับใด ทำให้ทราบสาเหตุของความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหน่วยงานที่จะสร้างเสริมแรงจูงใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานแล้วยังเชื่อมโยงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะเห็นได้ว่าการบริหารโรงเรียนแก่นำจัดการเรียนร่วม เป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่มีการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการจัดการเรียนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผล มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาองค์กรและการบริหารโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน การเตรียมทางด้านบุคลากรทั้งนักเรียนทั่วไป นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน การเตรียมสภาพแวดล้อมที่เป็นอาคารสถานที่ เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับความสะดวกในการดำรงชีวิต มีนโยบายหรือวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการเรียนร่วม จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา การจัดทำงบประมาณสนับสนุนโครงการเรียนร่วม ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจในการบริหารงานเรียนร่วมของโรงเรียน

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม

การบริหารโรงเรียนทั่วไป ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียน แต่เดิมโรงเรียนแบ่งขอบข่ายของงานเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ การบริหารงานบุคคล งานบริหารธุรการ งานบริหารอาคารสถานที่ งานบริหารกิจการและงานด้านความสัมพันธ์ชุมชน ต่อมา มีการกำหนดขอบข่ายงานใหม่ตามมาตราที่ 39 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดชัดว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้แก่สถานศึกษา ดังนั้นปัจจุบันโรงเรียนทั่วไปได้ปรับโครงสร้างการบริหารงานจาก 6 งานเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบริหารงานทั่วไป งานบุคลากร และงานการเงินและงบประมาณ ในการบริหารโรงเรียนทั่วไปที่มีการจัดการเรียนร่วม จากผลการศึกษาพบว่า มีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วมสรุปได้ว่า หลายหน่วยงานมีปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการ ทำให้การจัดการศึกษา

แบบเรียนร่วมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาด้านบุคลากรพบว่า การเตรียมครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษยังดำเนินการได้ ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อีกทั้งครู ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ เจตคติและทักษะที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาพิเศษที่เป็นระบบครบวงจร ส่วนงบประมาณในภาพรวมพบว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับการจัดการศึกษาพิเศษยังไม่เพียงพอประมาณที่ได้รับ ไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็กพิการที่เข้ารับบริการเพิ่มมากขึ้น ในด้านวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากได้รับงบประมาณน้อย จึงทำให้หนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการสำหรับคนพิการ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ยังมีไม่พอเพียงและเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน นอกจากนี้ในด้านการจัดการ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงทำให้ในสถานศึกษาบางแห่งเกิดปัญหาในการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม ระบบส่งต่อไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม การประสานกับหน่วยงานอื่นหรือเครือข่ายยังทำได้น้อย การนำนโยบายในส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติยังล่าช้าและระดับปฏิบัติสับสน อันเนื่องมาจากขาดกระบวนการทำความเข้าใจที่ชัดเจนต่อเนื่อง (คณะอนุกรรมการพิจารณาส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และการจัดการศึกษาพิเศษโดยครอบครัวและชุมชน, 2545 : 10) อย่างไรก็ตามมีนักการศึกษาหรือนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงปัจจัย หรือองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จไว้ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 63 - 68) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ หลายประการ คือ

1. ในระดับชาติ การดำเนินงานจะต้องเริ่มต้นในระดับชาติเป็นระดับแรก จึงจะสามารถทำให้งานเรียนร่วมดำเนินไปด้วยดี สิ่งที่เป็นที่จะต้องดำเนินการอาจมีดังนี้

1.1 กฎหมาย รัฐจะต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษเสียก่อน ซึ่งในต่างประเทศมีกฎหมายการศึกษาพิเศษแยกต่างหากจากกฎหมายทั่วไป เช่น สหรัฐอเมริกา แต่ในอังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ กฎหมายการศึกษาพิเศษรวมอยู่กับกฎหมายการศึกษา แต่ไม่ว่าจะแยกหรือรวมกับกฎหมายการศึกษา ควรจะมีรายละเอียดเพียงพอจะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาพิเศษได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

1.2 นโยบาย นโยบายการศึกษาควรมีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษด้วย ควรเป็นนโยบายที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และครอบคลุมขอบข่ายของการศึกษาพิเศษและสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.3 ระเบียบปฏิบัติ หลังจากมีกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาพิเศษแล้วจะต้องออกระเบียบปฏิบัติให้ครอบคลุมทั้งทางด้านระเบียบและการดำเนินการ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการคัดแยกเด็ก ระเบียบการจัดสรรงบประมาณ เกี่ยวกับตำแหน่ง เกี่ยวกับระบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอน เกณฑ์ในการจัดโครงการเรียนร่วม เป็นต้น

1.4 แผนการดำเนินงาน หน่วยงานกลางควรจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติให้ครอบคลุมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น การขยายการศึกษาพิเศษจะดำเนินไปในลักษณะใด ครอบคลุมพื้นที่กี่จังหวัด มีโรงเรียนที่รับผิดชอบกี่โรง เมื่อใดจะครอบคลุมทั้งประเทศ เป็นต้น

1.5 แนวปฏิบัติ จัดทำเป็นเอกสาร หรือคู่มือเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งจัดการเรียนร่วมและส่งเอกสารไปหน่วยงานที่เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ

1.6 การติดตามและประเมินผล หลังจากเห็นนโยบายและแนวปฏิบัติแก่ส่วนท้องถิ่นแล้ว ส่วนกลางต้องติดตามว่าโรงเรียนต่างๆ ได้ดำเนินการจัดการเรียนร่วมแล้วอย่างไรบ้าง

1.7 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่เสมอ รวมทั้งการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2. ในระดับท้องถิ่น หรือชุมชน ในท้องถิ่นหรือชุมชนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องให้การช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ความร่วมมือ คือ

2.1 ผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับนี้อาจหมายถึง ผู้บริหารจากกระทรวง อื่น เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น เช่น ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น ผู้บริหารเหล่านี้ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษาพิเศษ เพราะการเรียนร่วมเป็นระบบของความร่วมมือจากหลายฝ่าย หากผู้บริหารไม่เข้าใจระบบแล้วจะทำให้การดำเนินการเป็นไปได้ยาก

2.2 ศึกษานิเทศก์ ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศติดตามผลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ดูแลติดตามงานทางด้านการศึกษาพิเศษ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาพิเศษ สามารถให้คำแนะนำแก่โรงเรียนได้ ทั้งทางด้าน การคัดแยกเด็กพิการ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

2.3 ชุมชน ชุมชนมีความสำคัญมากสำหรับการจัดการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะการเรียนร่วมในแนวใหม่ ที่เน้นการอยู่ร่วมกันของเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ ดังนั้น ในชุมชนที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แพทย์ประจำตำบล เจ้าอาวาส เกษตรตำบล ตลอดจนสมาชิกทุกคนในครอบครัว ควรมีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาพิเศษบ้างไม่มากก็น้อย อย่างน้อยจะต้องเข้าใจปรัชญาของการเรียนร่วมว่า ทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะปกติ หรือพิการจะต้องอยู่ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจและร่วมมือกันหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาต่อไป

2.4 ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการพิเศษ เช่น การทดสอบเด็ก จะต้องได้รับความร่วมมือจากนักวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด จิตแพทย์ นักแก้ไขการพูด นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งนักวิชาชีพเหล่านี้ส่วนใหญ่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากบุคคลเหล่านี้

3. ในระดับโรงเรียน โรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติการ เป็นผู้ดำเนินการ ในการ จัดการเรียนร่วมการเรียนร่วมอาจไม่ประสบผลสำเร็จ หากไม่ได้รับความร่วมมือหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นควรให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ทุกฝ่ายตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนเข้าใจเหมือนกัน การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้อง จะทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี และประสบผลสำเร็จในที่สุด ดังประเด็นต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ทั้งผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารจะต้องเห็นด้วยกับโครงการเรียนร่วม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความรัก ความเมตตาต่อเด็ก เอาใจใส่เด็กทุกคน นอกจากนี้ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำขององค์กรจึงมีความสำคัญอย่างมากที่ต้องมีความรู้พื้นฐานในการจัดการศึกษาพิเศษ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก หลักในการบริหารงานเรียนร่วม ความรู้ด้านอาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กพิการ เมื่อผู้บริหารมีความเข้าใจสิ่งเหล่านี้แล้ว ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียน และสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ทุกคนเพื่อให้ทุกคนตระหนักว่าการจัดการเรียนร่วมไม่ใช่ภาระของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ทุกคนต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ พบว่า หากไม่มีกฎหมายหรือนโยบายที่เป็นแนวปฏิบัติไว้แล้วผู้บริหารส่วนใหญ่มักจะปฏิเสธ หรือบ่ายเบี่ยงที่จะรับเด็กพิการเข้าเรียน ในสภาวะเช่นนี้ควรขอความร่วมมือสร้างระบบแรงจูงใจให้ผู้บริหารเห็นคล้อยตามและยินดีจัดการเรียนร่วม หากผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นด้วยแล้ว ยากที่โครงการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารที่ไม่เคยพบเห็นหรือได้เคยสัมผัสเด็กพิการมาก่อนมักจะไม่เข้าใจ และมักปฏิเสธเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้น ควรมีการจัดการอบรมให้ผู้บริหารเข้าใจ และมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาทางการศึกษาพิเศษ แนะนำให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท พบว่าผู้บริหารที่มีลูกหลานพิการมักมีความเข้าใจความต้องการของเด็ก และมักให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมเป็นอย่างดี หากผู้บริหารให้การสนับสนุนเต็มที่โครงการอาจจะประสบผลสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แต่หากผู้บริหารโรงเรียน ไม่สนับสนุนและไม่เห็นด้วยกับโครงการเรียนร่วม ไม่ควรจัดโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนนั้น

3.2 ครูที่สอนเด็กปกติ พบว่าครูที่สอนเด็กปกติส่วนมากมีเจตคติไม่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา ไม่เข้าใจระบบการศึกษาพิเศษหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เข้าใจปรัชญาการศึกษา ความเข้าใจผิดและเจตคติที่ไม่ดีเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม ทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันหาทางขจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไป ครูปกติมักไม่รู้วิธีการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนร่วม ครูบางคนแสดงความรังเกียจเด็ก หรือเอาใจเด็กมากเกินไป ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องมีการสร้างความตระหนักให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้เด็กเหล่านี้ ดังนั้นครูควรรู้วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษก่อนเริ่มโครงการเรียนร่วม ครูจำเป็นต้องค้นหาว่าจะจัดการอย่างไรในห้องเรียนที่มีเด็กที่มีความพิการเรียนร่วมด้วย ต้องเรียนรู้เทคนิคการสอน การปรับสื่อการเรียนการสอน ปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเรียนรู้วิธีการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนรายบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนได้ และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน มีความรักความเอาใจใส่ต่อเด็ก และควรจะทำางานร่วมกับครูคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะการจัดการเรียนร่วมต้องทำงานเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ระหว่างครูการศึกษาพิเศษ หรือผู้ปกครองที่ต้องร่วมมือกันทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กให้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม จึงจะทำให้งานเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

3.3 ครูประจำชั้นพิเศษ เป็นครูการศึกษาพิเศษหรือครูที่ทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนพิเศษ เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็ก และปรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหา ครูประจำชั้นพิเศษต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีความต้องการพัฒนาตนเอง ความเข้าใจเด็ก มีความอดทนสูง ใช้จิตวิทยาสูงมาก รู้จักจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะกับเด็ก รอบรู้เกี่ยวกับการปรับหลักสูตร จุดประสงค์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจสู่ทางการเตรียมเด็กเพื่อส่งเข้าเรียนร่วม มีการติดตามการส่งเด็กเข้าเรียนร่วมแล้ว เป็นผู้ที่มีความคล่องตัวในการประสานงานและสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทุกระดับ ครูประจำชั้นพิเศษจะต้องเรียนรู้อักษรเบรลล์ ของคนตาบอดด้วยหากมีเด็กตาบอด หรือใช้ภาษามือได้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้ามาเรียนร่วม นอกจากนี้หากโรงเรียนมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใด ควรมีครูที่สำเร็จการศึกษาในการสอนเด็กประเภทนั้น ๆ ครูการศึกษาพิเศษนอกจากทำหน้าที่สอนเสริมและให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว ยังควรมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ครูปกติตลอดจนบุคลากรอื่นของโรงเรียน ตลอดจนให้ข้อมูลแก่เด็กทั่วไปด้วย เช่น วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือการให้การช่วยเหลืออย่างถูกวิธี เป็นต้น

3.4 ครูเสริมวิชาการ (Resource Teacher) คือ ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษหรือผ่านการอบรมด้านการสอนซ่อมเสริมมาโดยเฉพาะ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท เช่น ในการสอนเด็กตาบอด ครูเสริมวิชาการควรสามารถใช้อักษรเบรลล์ได้ หรือสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรใช้ภาษามือได้ เป็นต้น บทบาทหน้าที่ของครูเสริมวิชาการ อาจสรุปหน้าที่ได้ดังนี้

1) สอนซ่อมเสริมวิชาการที่นักเรียนต้องการขอความช่วยเหลือ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2) ทำอุปกรณ์ประกอบการเรียนต่างๆ เช่น แผ่นผัง หรือแผนที่ อนุ รูปทรงเรขาคณิต บัตรภาพ หรืออื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น

3) สำหรับนักเรียนตาบอดต้องสอนให้เกิดความเข้าใจ และรู้ถึงสภาพแวดล้อมของสถานที่ต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนโดยอิสระได้ นอกจากนี้ยังต้องพิมพ์เอกสาร ประกอบการเรียนหรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือจากโรงเรียน หรือ พิมพ์ข้อสอบ หรือรายชื่อหนังสือที่จะต้องค้นคว้าตามที่ครูกำหนดให้แต่ละวัน และช่วยแปลการบ้านของนักเรียน จากอักษรเบรลล์ เป็นอักษรปกติ

4) เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือนักเรียนปกติ

5) สังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมแนะนำ แก้ไข ให้ปรับตัวเข้ากับสังคมภายในโรงเรียนได้ดี และติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อศึกษาปัญหาและ ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวต่อนักเรียนอย่างถูกต้อง

3.5 นักเรียนทั่วไป ก่อนเริ่มโครงการเรียนร่วมทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กทั่วไปไปด้วยเช่นเดียวกัน การเตรียมครูที่สอนเด็กทั่วไป โดยครูให้ข้อมูลกับเด็กเพื่อให้มีความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง ข้อที่ควรปฏิบัติและไม่ควรต่อเด็กปรัชญาของการอยู่ร่วมกัน การยอมรับความหลากหลายของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านรูปร่างหน้าตา ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ การเปลี่ยนทัศนคติของเด็ก การทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ความเข้าใจที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดี และให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้นจะทำให้การจัดการเรียนร่วมได้ผลดี

3.6 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ก่อนที่จะส่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในห้องเรียน ครูควรให้ความรู้แก่เด็กก่อนในการปฏิบัติตนในชั้นเรียนร่วม สิ่งที่น่าคาดหวังว่าจะได้รับจากครูหรือนักเรียนปกติ เพื่อให้เด็กได้เตรียมตัวในการที่อาจจะพบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรต้องรู้จักการปรับตัว และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมก่อนการส่งเข้าเรียนร่วมทางด้านต่างๆ ดังนี้

1) ทางด้านร่างกาย เด็กจะต้องเคลื่อนไหวได้ดีพอสมควร สามารถให้การช่วยเหลือตนเองในการเคลื่อนไหว การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การแต่งกาย ตลอดจนการช่วยตนเองด้านอื่นๆ

2) ทางด้านอารมณ์ เด็กจะต้องมีอารมณ์มั่นคงพอสมควร สามารถควบคุมตนเองได้ มีสมาธิยาวนานพอจะเรียนในห้องปกติได้

3) ทางด้านสังคม เด็กจะต้องมีทักษะทางสังคมที่จำเป็นในการเรียนร่วม เช่น การสนทนากับเพื่อน การแบ่งปันของเล่น การรู้จักรอคอยรับบริการ นอกจากนั้น ครูจะต้องแนะนำแก่เด็กในการปฏิบัติตนในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ สิ่งใดควรทำ และสิ่งใด ไม่ควรทำ หากเด็กปกติล้อเลียนหรือรังแก เด็กควรปฏิบัติตนอย่างไร

4) ทางด้านวิชาการ เด็กจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในทางวิชาการ ใกล้เคียงกับเด็กในระดับชั้นที่จะเข้าไปเรียนร่วม เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ เป็นต้น หากเด็กเข้าเรียนร่วมแล้วมีปัญหา ควรจัดครูสอนเสริมหรือให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนร่วมบรรลุจุดประสงค์

3.7 ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองเป็นคนแรกที่อยู่กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูเด็กมาก่อน เป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จึงเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการทดสอบเพื่อคัดแยกเด็ก มีบทบาทในการจัดทำแผนการเรียนการสอน เพราะในบางครั้งผู้ปกครองตั้งความหวังในตัวบุตร สูงเกินไป หรือต่ำเกินไป ทางโรงเรียนจะเป็นผู้แจ้งให้ทราบว่าความคาดหวังในความสามารถของเด็กควรเป็นเช่นไร ผู้ปกครองควรมีสิทธิรับทราบเกี่ยวกับผลการเรียนและการสอบของเด็ก และควรมีโอกาสเลือกตัดสินใจว่าจะส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ หรือในโรงเรียนเรียนร่วม ดังนั้นทางโรงเรียนควรให้ความรู้ และข้อมูลที่จำเป็นกับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเกี่ยวกับการเรียนร่วม ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนร่วม วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่บ้าน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งการจัดการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จหากได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 205 - 206) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการ ศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีต่อครูผู้สอน ผู้ปกครอง และทางโรงเรียน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน มีดังนี้

1.1 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการจัดทำ อัตรการสอนและบันทึกการสอนรายวัน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็ก

1.2 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการกำหนด หน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนแต่ละคน (หากครูมีมากกว่า 1 คน) ให้มีส่วนร่วม ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการศึกษา พัฒนาการทางด้านการศึกษาของเด็ก

1.4 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการแจ้งหรือ รายงานความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กแก่ผู้ปกครอง

1.5 ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแนวทางในการเลือกสื่อ การสอนให้เหมาะสมกับเด็ก

2. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง มีดังนี้

2.1 ทราบว่าจะติดต่อกับครูคนใดเมื่อต้องการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของ บุตรหลานของตน

2.2 ทราบว่าบุตรหลานของตนจะต้องเรียนอะไรบ้างที่โรงเรียน

2.3 ตั้งความหวังที่เหมาะสมเกี่ยวกับผลการเรียนของบุตรหลานตน

2.4 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรหลานของตนแก่ครูได้ถูกต้อง

2.5 ทราบว่าจะฝึกบุตรหลานของตนที่บ้านอย่างไรบ้าง

3. ประโยชน์ต่อทางโรงเรียน มีดังนี้

3.1 ทางโรงเรียนจะทราบว่าเด็กเข้ารับการศึกษาระดับใดและในลักษณะ ใด

3.2 ทางโรงเรียนสามารถจัดบริการทางการศึกษา ตลอดจนบริการที่ เกี่ยวข้องที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

3.3 ทางโรงเรียนจะได้รับทราบพัฒนาการของเด็ก และจะได้จัดการประชุม ทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ ผศ. อารยะวิญญู (2542 : 233 - 234) ได้สรุปการศึกษาของ นักวิชาการถึงองค์ประกอบที่ทำให้การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ ประสบผลสำเร็จมี 10 ประการ คือ

1. ครูจะต้องทำงานประสานกัน และร่วมมือกันอย่างดี ระหว่างครูการศึกษา พิเศษและครูปกติ

2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนจะต้องหาทางแก้ปัญหา

3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม คือ

3.1 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา

3.2 ควรมีความตั้งใจในการสอน

3.3 ควรมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบ

3.4 ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่น รวมทั้งขนาดของ ชั้นเรียนควรยืดหยุ่นและความต้องการของเด็กตามจำนวน

3.5 ควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์และสังคมมีความสำคัญ เช่นเดียวกับกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
6. มีการประเมินการเรียน ความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
7. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วม และรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม
10. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

เบญจา ชลธารันนท์ (2548 : 52-53) ได้กล่าวถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้ทุกโรงเรียนรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมมากขึ้น และรัฐบาลได้อนุมัติเงินอุดหนุนทั่วไป ตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษาว่าด้วยการขอรับเงินอุดหนุนเพื่อรับหรือซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2546 อนุมัติให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการอุดหนุนโดยใช้คู่มือตามรายการต่าง ๆ ในบัญชี ข และ ค ที่แนบท้ายกฎกระทรวง เป็นเงิน 5 เท่าของเด็กทั่วไป คือ คนละไม่เกิน 2,000 บาท ต่อปี ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะได้รับการอุดหนุนก็ต่อเมื่อเด็กคนนั้นต้องมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีชื่อลงทะเบียนในสถานศึกษา และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น จึงจะมีสิทธิได้รับ และในปีการศึกษา 2547 มีโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทั้งสิ้น 390 โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการโรงเรียนละ 40,000 บาท รวมเป็นเงิน 15,600,000 บาท (สิบห้าล้านหกแสนบาทถ้วน) และมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 8,653 คน (เบญจา ชลธารันนท์, 2548 : 195 - 218) ได้รับเงินอุดหนุนเป็นคู่มือคนละไม่เกิน 2,000 บาท โดยศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนทำงานร่วมกัน ซึ่งมีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละจังหวัดที่ศูนย์การศึกษาพิเศษแต่ละเขตการศึกษารับผิดชอบ ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 390 โรงเรียน ปีการศึกษา 2547 ในแต่ละเขตการศึกษา

เขต	ประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางการศึกษา									รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	68	11	115	36	105	10	18	32	29	424
2	13	25	58	54	525	16	8	6	19	724
3	14	11	88	22	211	24	10	31	15	426
4	6	6	62	19	83	13	4	20	13	226
5	5	15	27	18	188	9	18	23	3	306
6	8	20	32	21	302	17	18	9	4	431
7	11	8	108	35	271	18	14	23	20	508
8	31	15	31	15	119	59	437	13	39	759
9	7	11	601	22	925	11	13	22	9	1,621
10	7	24	82	33	315	12	13	7	6	499
11	22	25	71	33	718	31	57	36	23	1,016
12	12	23	107	29	176	18	41	37	27	470
ส่วนกลาง	34	178	632	29	37	17	21	261	34	1,243
รวม	238	372	2,014	366	3,975	255	672	520	241	8,653
ร้อยละ	2.75	4.30	23.28	4.23	45.94	2.95	7.76	6.01	2.78	100.00

โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแต่ละประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางการศึกษาหมายถึงบุคคลดังต่อไปนี้

- ประเภทที่ 1 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- ประเภทที่ 2 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- ประเภทที่ 3 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- ประเภทที่ 4 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
- ประเภทที่ 5 หมายถึง บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- ประเภทที่ 6 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- ประเภทที่ 7 หมายถึง บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- ประเภทที่ 8 หมายถึง บุคคลออทิสติก
- ประเภทที่ 9 หมายถึง บุคคลพิการซ้อน

จะเห็นว่าเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีจำนวนมากที่สุดและเด็กพิการซ้อนมีจำนวนน้อยที่สุด

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรค 3 ทำให้มีการออกกฎกระทรวงฉบับที่ทำให้คนพิการได้รับสิทธิในการได้รับการอุดหนุนทางการศึกษา ได้แก่ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 มีหลักเกณฑ์ในการขอรับสิทธิ และมีคุณสมบัติของคนพิการที่จะได้รับสิทธิในการขอรับเงินอุดหนุน ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อ ขอยืมและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามบัญชี ก บัญชี ข และบัญชี ค ที่แนบท้ายกฎกระทรวง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้คนพิการแต่ละประเภทได้รับการศึกษาโดยสะดวกและสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ได้แก่

1. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แปลงทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นอักษรเบรลล์ และจากอักษรเบรลล์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์อ่านจอภาพ

3. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ขยายภาพหรืออักษร

4. โปรแกรมคอมพิวเตอร์สังเคราะห์เสียง

5. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ควบคุมการทำงานโดยใช้เสียง

6. โปรแกรมคอมพิวเตอร์อ่านหนังสือสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น

7. เครื่องอ่านหนังสือสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น

8. เครื่องเปิดฟังหนังสือเสียงชนิดแผ่น

9. เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลชนิดแป้นพิมพ์เป็นระบบอักษรเบรลล์

10. แวนขยายสำหรับบุคคลสายตาเลือนราง

11. เครื่องแสดงผลอักษรเบรลล์

12. เครื่องช่วยฟัง

13. เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล

14. เครื่องเทปคาสเซตสำหรับเปิดฟังหนังสือเสียง

15. เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์

16. เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์

17. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ เช่น คีย์บอร์ด หรือเมาส์ชนิด

พิเศษที่วางแขน เป็นต้น

18. กายอุปกรณ์หรือเครื่องช่วยคนพิการเฉพาะบุคคล เช่น แขนเทียม ขาเทียม ไม้ค้ำยัน แก้วล้อเลื่อน เบาะรองนั่ง อุปกรณ์ป้องกันการกระแทกศีรษะ เป็นต้น

19. เครื่องโทรทัศนวงจรปิดเพื่อขยายภาพ
20. โต๊ะ เก้าอี้ที่ใช้วัสดุและแบบพิเศษสำหรับคนพิการ
21. เครื่องบอกทิศทางซึ่งแสดงผลโดยอักษรเบรลล์
22. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสื่อสารสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูด
23. เครื่องช่วยสื่อสาร พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูด

24. ไม้เท้าขาว

สื่อ หมายถึง สื่อทางการศึกษา คือ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหรือเครื่องมือที่ช่วยให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เกิดความเข้าใจดีขึ้นและรวดเร็วได้แก่

1. หนังสือเสียง ได้แก่ แถบเสียง แผ่นเสียง แผ่นซีดี หรือที่จัดเก็บในวัสดุอื่น
2. หนังสืออักษรเบรลล์ ได้แก่ หนังสืออักษรเบรลล์ที่พิมพ์ลงในกระดาษธรรมดาหรือกระดาษพิเศษ หรือจัดพิมพ์ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในวัสดุอื่น
3. หนังสือภาพขยายใหญ่ ได้แก่ สิ่งพิมพ์หรือภาพขยายใหญ่ที่พิมพ์ลงในกระดาษธรรมดาหรือกระดาษชนิดพิเศษหรือจัดพิมพ์ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในวัสดุอื่น
4. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)
5. แผนภาพนูน ภาพตาสัมผัส หรือภาพขยายใหญ่ เช่น ภาพที่อยู่บนกระดาษธรรมดา แผ่นกระดาษชนิดพิเศษ วัสดุอื่นที่สามารถสัมผัสได้ เป็นต้น
6. สื่อการสอนรูปทรงเรขาคณิต เช่น แผนผัง กราฟ ตาราง รูปจำลอง รูปที่มีพื้นผิวต่างชนิด เป็นต้น
7. เครื่องคำนวณที่แสดงผลโดยอักษรเบรลล์ อักษรตัวใหญ่ หรือเสียง
8. ชุดเครื่องมือเรขาคณิตและอุปกรณ์เขียนเส้นหรือภาพนูน
9. อุปกรณ์การเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น กระดานกราฟ ลูกคิด เป็นต้น
10. นาฬิกาบอกเวลาชนิดแสดงผลเป็นอักษรเบรลล์ และอักษรตัวใหญ่หรือมีเสียง
11. ปากกาเส้นหนา หรือสีเข้มเป็นพิเศษ
12. ปทานุกรมภาษามือไทย
13. จอภาพคอมพิวเตอร์ระบบสัมผัส
14. อุปกรณ์พลศึกษา เครื่องเล่นกีฬา และนันทนาการสำหรับคนพิการทุกประเภท เช่น บล็อกเชียบ ลูกบอลมีเสียง ลูกบาสเกตบอลมีเสียง เป็นต้น
15. อุปกรณ์พัฒนาทักษะการสื่อสาร เช่น กระดานสื่อสาร บัตรคำ บัตรภาพ เป็นต้น
16. เครื่องดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมบำบัด

17. หนังสือเรียนที่มีขนาด น้ำหนัก และวัสดุพิเศษ
18. พจนานุกรมระบบเสียง
19. สื่อการเรียนการสอนชนิดพิเศษ เช่น อุปกรณ์ช่วยเขียน ที่เปิดหนังสือ สำหรับคนพิการ เป็นต้น

20. ทัศนศึกษาเพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการและครอบครัว
21. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่
22. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กและประสานสัมพันธ์
23. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร
24. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้
25. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านลักษณะนิสัย
26. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน
27. ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ
28. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา เช่น ทัศนศึกษา ซีดีรอม เป็นต้น

บริการ หมายถึง บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท ได้แก่

1. การสอนเสริม
2. การอ่านหนังสือ เอกสาร หรือข้อสอบ
3. การนำทาง
4. การผลิตสื่อ
5. การจดคำบรรยาย
6. การซ่อมสื่อ
7. กายภาพบำบัด
8. การแก้ไขการพูดและทักษะการสื่อสาร
9. กิจกรรมบำบัด
10. ล่ามภาษามือ
11. การอบรมทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการเดินด้วยไม้เท้าขาว ทักษะทางการเขียน - อ่านอักษรเบรลล์ ทักษะทางการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ทักษะชีวิตประจำวัน และทักษะทางสังคม เป็นต้น
12. การแนะแนวการศึกษา
13. พี่เลี้ยงและผู้ช่วยเหลือ
14. ดนตรีบำบัด ดนตรีเพื่อพัฒนา
15. การพยาบาล เช่น บริการฉีดอินซูลิน บริการล้างแผลกดทับ บริการให้ยาตามคำสั่งแพทย์ บริการสวนปัสสาวะ เป็นต้น

16. การซ่อมและปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก

17. พฤติกรรมบำบัดและการแก้ไขพฤติกรรม

18. ศิลปะบำบัด และศิลปะเพื่อการพัฒนา

19. การประเมินพัฒนาการ การประเมินทางจิตวิทยา และทักษะด้านต่างๆ

ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง มาตรการอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนพิการ ได้แก่

1. การปรับเนื้อหา หลักสูตร เทคนิคการสอน และการประเมินผลสำหรับคนพิการ

แต่ละคน

2. การจัดอาสาสมัคร

3. การแนะนำครอบครัว

4. การฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 88) กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนที่มีผลต่อผู้เรียน ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายในระยะเวลาอันสั้น และช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจกับผู้เรียน

3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกัน

4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

5. ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อ

6. ช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

นอกจากนี้สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2548 : 24) กล่าวว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้วยการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม และตรงกับสภาพความต้องการของคนพิการหรือผู้ที่มีความบกพร่องแต่ละกลุ่มอย่างแท้จริง สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของคนพิการรูปแบบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

สมพร หวานเสริม (2544 : 37) ได้กล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ในภาพรวมดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน ก่อนอื่นผู้บริหารมีความรู้พื้นฐานในการจัดการศึกษาพิเศษ เนื่องจากการจัดการศึกษาพิเศษมีลักษณะเฉพาะ เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ หลักในการบริหารเด็กพิการเรียนร่วม เครื่องมือการทำงานแบบร่วมมือกัน ความรู้ด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องมีการวางแผนดำเนินการเป็นขั้นตอนตั้งแต่ขั้นก่อนการดำเนินงาน โดยมีการเตรียมความพร้อมในสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทุกด้านเกี่ยวกับการเรียนร่วม ทักษะคติของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สมรรถภาพของครู และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ชั้นระหว่างดำเนินการ ได้แก่ การวางแผน ประชุม กำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม การประสานงานกับชุมชน บริการและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมศักยภาพครู และชั้นประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ การวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนร่วม ได้แก่

1.1 ต้องสนับสนุนและจัดให้มีการเรียนรวมในสถานศึกษาโดยร่วมมือกับบุคลากรและผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลในชุมชนที่ให้ความสนใจเด็กพิการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่ดี มีวิสัยทัศน์ ร่วมเป็นตัวแทนของเด็กพิการ

1.2 ผู้บริหารต้องวางแผนจัดระเบียบ จัดระเบียบวาระการประชุม กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและเห็นความสำคัญในบทบาทของผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

1.3 ผู้บริหารต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตารางต่างๆ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และเทคนิคการช่วยเหลือเด็ก ตลอดจนการจัดขนาดของห้องเรียนให้เหมาะสม

1.4 จัดหาผู้ช่วยครู

1.5 อบรมบุคลากรและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความเป็นผู้เชี่ยวชาญเท่าที่โอกาสจะอำนวย

1.6 สนับสนุนให้ครูที่สอนเด็กทั่วไปในชั้นเรียนร่วมได้มีความรู้ความสามารถในการสอนแบบต่างๆ และจัดตารางในการปรึกษาหารือ แก้ปัญหาร่วมกันเป็นทีมกับครูการศึกษาพิเศษ

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และ นโยบายการจัดการศึกษา

3. ทักษะและความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนทุกคน นักเรียนปกติ ผู้ปกครองและชุมชน โดยเฉพาะครูต้องมีการสอนแบบร่วมมือกัน (Co-operative Teaching) เพราะในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม การแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันระหว่างครูที่สอนในชั้นของเด็กทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูที่สอนเด็กทั่วไปสามารถเรียนรู้ยุทธศาสตร์การสอนได้จากครูการศึกษาพิเศษ และสามารถจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี และเนื่องจากครูที่ทำงานร่วมกันอาจได้รับปรัชญาและการอบรมมาแตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อขัดแย้งได้ ครูจึงควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลอันเป็นกุญแจสำคัญในการทำงานร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จได้

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ อาคารสถานที่ อุปกรณ์พิเศษเฉพาะคนพิการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

5. สมรรถภาพที่จำเป็นของครู เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลในระดับที่แตกต่างกัน ครูที่สอนในชั้นเรียนทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษ จำเป็นต้องมีสมรรถภาพที่จำเป็น สรุปได้ดังนี้

5.1 ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการกำหนดเค้าโครงการแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ

5.2 มีความสามารถนำทางเด็ก ๆ ที่มีความสนใจต่างกันให้ทำกิจกรรมร่วมกันได้และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจกายเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น

5.3 จะต้องพิจารณาความสมดุลของพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจภายในเป็นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้

5.4 การตระหนักว่าเด็กทุกคนในชั้นต้องการความเอาใจใส่ รับผิดชอบ ครูจำเป็นต้องค้นหาว่าจะทำงานอย่างไรกับเด็กแต่ละคน การเรียนรู้ยุทธศาสตร์การสอนและการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมความสามารถในการปรับสื่อการเรียนการสอน การปรับจุดประสงค์เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กด้วย

เบญจมา ชลธารันนท์ (2538) ได้รวบรวมความคิดเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญต่อโครงการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุนโครงการเรียนร่วม
2. ต้องมีการจัดอบรมครูสอนเด็กพิเศษโดยเฉพาะ
3. ผู้บริหารโรงเรียนต้องยอมรับหลักการเรียนร่วม

4. บุคลากรของโรงเรียนต้องยินดีให้ความร่วมมือ
5. ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมสนับสนุน
6. ผู้ปกครองของนักเรียนพิการและนักเรียนปกติต้องพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ
7. นักเรียนปกติในโรงเรียนต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือนักเรียนพิการ

เบญจมา ชลธารันนท์ และศิริวิมล ใจงาม (2543 : 131) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของ IEP พอสรุปได้ดังนี้

1. ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาให้บุคคลที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ ได้มีความตระหนัก และมีความรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่มีต่อบุคคลเหล่านี้

2. ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักและทราบว่าบุคคลที่มีความบกพร่องต้องการการศึกษาเฉพาะบุคคลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการพิเศษของเด็ก ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องเตรียมพร้อมที่จะสอน

3. พ่อแม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับลูกของเขาและได้รับทราบโดยตลอดตั้งแต่ต้นว่าทางโรงเรียนจะจัดการศึกษา และบริการที่เกี่ยวข้องให้กับลูกของตนอย่างไรและแค่นั้น และทางพ่อแม่จะรับรู้ถึงสิทธิที่จะรับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับลูกของตนทุกระยะ นอกจากนี้พ่อแม่ยังสามารถให้การสนับสนุนกับทางโรงเรียนในการช่วยให้ทางโรงเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

4. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลรับประกันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้กับนักเรียนไม่ใช่จัดให้นักเรียนเข้าเรียนโดยทางครูและโรงเรียนไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการติดตามความก้าวหน้า และนอกจากนี้จะต้องนำเสนอผลการประเมินต่อพ่อแม่ด้วย

5. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ช่วยให้ทางโรงเรียนจัดหาหรือจัดบริการเสริมที่นักเรียนจำเป็นต้องได้รับ เพื่อช่วยให้การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องหรือมีความต้องการพิเศษมีประสิทธิภาพ มีผลต่อการพัฒนาทุกด้านของนักเรียน

นอกจากนี้เบญจมา ชลธารันนท์ และศิริวิมล ใจงาม (2543 : 93) ให้นิยามว่า ครูควรเรียนรู้การใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีประสิทธิภาพ คือ การสอนที่พบว่าหลังจากการสอนแล้วเด็กได้รับความรู้หรือมีพัฒนาการต่างๆ เพิ่มขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การเลือกใช้วิธีการสอนจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอนที่เหมาะสมที่สุดเพื่อสนองต่อเด็กที่มีความหลากหลายในห้องเรียน นั่นคือการเรียนการสอนที่ดีควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ทั้งนี้เพราะเด็กมีความแตกต่างกัน และเด็กมีความสามารถในการคิดและรับรู้ต่างกัน เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาจสรุปดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) การวิเคราะห์งานเป็นวิธีการสอนที่ครูวางแผนการสอนอย่างดี มีเป้าหมาย และแบ่งกิจกรรมหรืองานใดงานหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ จากขั้นตอนแรกไปขั้นตอนสุดท้าย และสอนไปตามลำดับขั้นตอนที่ละขั้นจนเด็กทำได้สำเร็จ ดังนั้นการวิเคราะห์งานจึงเป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งที่ครูควรนำมาใช้เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ มากขึ้น จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการที่ใช้แยกงานออกเป็นขั้นตอนย่อยๆอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดลำดับขั้นตอนย่อยของงาน และอธิบายขั้นตอนที่สำคัญของงานทั้งหมด งาน ในที่นี้คือ พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง หรือกลุ่มพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลต้องปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีทักษะหรือความรู้ นั้น ๆ

2. การสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Tutoring) การสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีสอนที่ให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอน ให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ แบบตัวต่อตัว โดยเพื่อนช่วยสอน อาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกัน อายุเท่ากัน แต่มีความสามารถสูงกว่ามาสอน การสอนโดยวิธีนี้มีประโยชน์ทั้งครูและนักเรียน ประโยชน์สำหรับครู คือทำให้มีครูเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 1 คนในห้องเรียน จึงทำให้ครูมีคนที่ช่วยดูแลเด็กได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึงมากขึ้น ประโยชน์สำหรับนักเรียน คือ นักเรียนที่เป็นผู้ช่วยสอน จะเกิดทักษะในการเรียนรู้และทักษะทางสังคมมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ถูกสอน จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นจากการใช้ภาษาของเพื่อนในวัยเดียวกัน

3. การเรียนโดยร่วมมือกัน หรือการร่วมเรียนร่วมรู้ (Co – Operative Learning) การเรียนโดยร่วมมือกัน หรือในเอกสารบางเล่ม เรียกว่า การร่วมเรียนร่วมรู้ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม และทักษะในด้านเนื้อหาวิชาการต่างๆ เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนและทำงานด้วยกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2 – 4 คน แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากร การเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เรียนเก่งช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่ต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วย ความสำเร็จของกลุ่มจึงขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การเรียนโดยร่วมมือกันช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ และการยอมรับซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ควบคู่กับการพัฒนาความดีงาม และความรู้ความสามารถ

4. รู้จักวิธีการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้ โดยสามารถหาจุดเด่น จุดด้อยของเด็ก กำหนดเป้าหมายระยะยาว 1 ปี เป้าหมายระยะสั้น วิธีการประเมินผล การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ให้สอดคล้องกับ

ความต้องการจำเป็นของเด็กอย่างแท้จริง และสามารถเขียนแผนการสอนเฉพาะบุคคลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

5. ครูต้องมีการสอนที่ร่วมมือกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล อันเป็นกุญแจสำคัญในการทำงานร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จ เพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ครูต้องสามารถติดต่อประสานงาน และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง และชุมชนในการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ในการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นด้วยกับโครงการเรียนร่วม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม ให้ความรัก ความเมตตาต่อเด็กและเอาใจใส่เด็กทุกคน มีความรู้พื้นฐานในการจัดการศึกษาพิเศษ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก หลักในการบริหารงานเรียนร่วม ความรู้ด้านการจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถส่งเสริม พัฒนาความศรัทธาแก่ครู และความพึงพอใจในการทำงานของครู โดยที่ครูมีความพึงพอใจในการทำงานสูง ย่อมประสบความสำเร็จและมีความเจริญก้าวหน้าและมีคุณภาพในการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 303 - 314) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้นำที่ดีที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนดีเด่นไว้ว่า การปฏิบัติภารกิจของผู้นำหรือผู้บริหารโรงเรียนจะบังเกิดผลดี มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย รู้จักจัดเวลาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติภารกิจประจำวันของการบริหารการศึกษา ปัจจัยดังกล่าวนี้จะส่งผลไปถึงการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรในโรงเรียน และจะส่งผลไปถึงตัวเด็กในทุกด้าน จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริหารในโรงเรียนดีเด่น พบว่า พฤติกรรมผู้บริหารแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มใจกว้าง เป็นลักษณะของคนมีใจเป็นกลาง มีความยุติธรรม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเหตุผล มีโลกทัศน์กว้างไกล กล้าคิด กล้าทำ เป็นคนเปิดเผย กระตือรือร้น มีศิลปะในการจูงใจคนให้ทำงาน

2. กลุ่มช่างคิด เป็นลักษณะของคนมีเหตุผล คิดการณ์ไกล มีหลักการละเอียดถี่ถ้วน เอาจริงเอาจังทำงานเป็นระบบ มีระเบียบ มีความสามารถชักจูงโน้มน้าวผู้อื่น

3. กลุ่มน่ารักน่าคบ เป็นลักษณะของคนที่มีสุภาพอ่อนโยน นอบน้อมต่อตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีอารมณ์ขัน มีความจริงใจ มีวินัย เป็นที่ฟังได้ เป็นที่ปรึกษาที่ดี เป็นนักประสานประโยชน์ เคารพกฎระเบียบ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

4. กลุ่มนักสู้ เป็นลักษณะของคนไม่ยอมแพ้แก่โชคชะตา เอาจริงเอาจัง มีใจเด็ดเดี่ยว แน่วแน่ รักการต่อสู้แข่งขัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจมีความเป็นกันเอง

พิชณศ โศกทอง (2544 : 22 - 23) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่ดีและจำเป็นของผู้บริหารในสังคมไทย สรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้ในการบริหาร รู้นโยบาย รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน มีแผนในการดำเนินงาน มีการประเมินผลงาน และมีความคิดริเริ่มทำงานต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

2. มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ มีพรหมวิหาร 4 มีสังกหัตถ์ 4 มีความยุติธรรม รู้จักเสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความจงรักภักดีต่อผู้บังคับบัญชาและมีมนุษยธรรม

3. มีมนุษยสัมพันธ์ วางตัวดี การประพฤติปฏิบัติเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสสำเร็จ มีความเห็นอกเห็นใจ และให้เกียรติผู้อื่น

4. มีความอดทน มีความกล้าหาญ มีความสามารถในการตัดสินใจโดยรวดเร็ว ไม่ลังเล มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมที่จะทำงานเสมอ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงานในทุกๆ ด้าน

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2538 : 39) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ควรมี 13 ประการ ดังนี้

1. ต้องใช้ความฉลาด ไหวพริบมาแก้ปัญหาต่างๆ ที่สำคัญ
2. ต้องเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมในงาน ไม่ทำงานตามลำพัง

3. ต้องเคารพความเป็นคนของแต่ละบุคคล ให้การยอมรับนับถือความคิดเห็น ธรรมชาติและความสามารถของบุคคลอื่น

4. ต้องยึดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก และต้องยอมรับว่าเป้าหมายหรือจุดประสงค์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับสภาพสังคม ผู้บริหารต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

5. ต้องถือว่าตนเป็นผู้ประสานประโยชน์ และเข้ามาบริการแก่บุคคลทุกคน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ต้องเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนเข้ามาทำความเข้าใจ และรับฟังความคิดเห็นของทุกคนในวงการศึกษา รวมทั้งชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

7. ต้องถือว่าตนเป็นผู้นำ ไม่ใช่เจ้านายที่มีอำนาจ

8. ต้องถือว่าตนเป็นนักการศึกษา ยึดมั่นในปรัชญาการศึกษา การปฏิบัติตนจึงต้องเป็นอย่างนักการศึกษาด้วย

9. ต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนและสังคมดีขึ้น

10. ต้องประสานงาน ประสานน้ำใจระหว่างชาวบ้านกับสถานศึกษา
11. ต้องประเมินผลงานของตนเองเสมอ การประเมินได้แก่ การประเมินวิธีการหรือกระบวนการกับการประเมินผลงาน เพราะการทำงานมุ่งทั้งผลและวิธีการทำงานด้วย
12. ต้องเคารพในวิชาชีพการบริหาร มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ไม่ทำให้เสื่อมเสียหรือทำให้คนอื่นเหยียดหยามในวิชาชีพ
13. ต้องชวนช่วยหาความรู้อยู่เสมอ และแสวงหาความชำนาญทุกวิถีทางเพื่อการบริหารของตนทันสมัยเสมอ

หาญชัย สงวนให้ (2525 : 85) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้บริหาร และการแสดงพฤติกรรมของผู้นำที่ดี ดังนี้

1. ผู้บริหารจะต้องมีความแจ่มใส ร่าเริง และอดทน ความแจ่มใสร่าเริงเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกสบายใจในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดี ความอดทนเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความเลื่อมใสศรัทธา และมีความโน้มเอียงที่จะทำให้พยายามทำงานด้วยความอดทนเหมือนผู้บริหาร
2. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วถูกต้องโดยไม่ลังเล
3. ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการจูงใจคน การจูงใจคนเป็นลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตาม การจูงใจอาจเป็นการพูดหรือการกระทำเป็นตัวอย่าง
4. ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบ แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกปลอดภัยในหน่วยงาน
5. ผู้บริหารจะต้องฉลาดและมีไหวพริบดี
6. ผู้บริหารจะต้องมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ต่องานอย่างสม่ำเสมอ และตรงเวลา รวมทั้งความกระฉับกระเฉง แคล้วคล่องว่องไวในการทำงาน
7. ผู้บริหารจะต้องมีความเสียสละ ทั้งเวลาส่วนตัว แรงงาน และทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
8. ผู้บริหารจะต้องเป็นคนที่มึนบุคลิกดี เป็นผู้ที่มีการรูปร่าง ท่าทางสง่าผ่าเผย แม้จะบกพร่องทางธรรมชาติก็ไม่ควรปล่อยตัว ควรจะเสริมแต่งตัวเองเพื่อเพิ่มพูนบุคลิกขึ้นบ้าง
9. ผู้บริหารจะต้องมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย รู้จักนำหลักการประชาธิปไตยมาเป็นประโยชน์ในการทำงาน

ในการจัดการศึกษาทุกระดับผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนารอบด้าน ครูเป็นตัวจักรสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน ในอดีตครูได้รับความเคารพนับถือเสมือนเป็นแบบอย่างแห่งความดีงาม และความถูกต้อง ครูจึงได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลโดยแท้ ครูที่ดีนั้นนอกจากต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว

การประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่บุคคลทั่วไปนั้นเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ครูพึงยึดถือปฏิบัติ ในปี พ.ศ. 2539 ครูสภาได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบของครูสภา และได้ประกาศใช้ ระเบียบครูสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 ซึ่งมีทั้งหมด 9 ข้อ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547 : 114 – 115) ดังนี้

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม และให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรมสั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจาและใจ
4. ครูต้องไม่ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์ อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม ปกติ และไม่ใช้ศิษย์ในการกระทำใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
9. ครูควรประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

สุพรรณิ กุเหล็กคำ (2545 : 8) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูไว้ว่า เป็นความสามารถหรือพฤติกรรมของครูที่แสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ และคุณลักษณะที่ช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย และได้สรุปคุณลักษณะของครูที่มีสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป ควรมีดังนี้

1. มีความศรัทธาในการสอน สนใจ ใฝ่รู้ มีจุดมุ่งหมายแน่วแน่ในวิชาชีพและมีการกระทำส่วนใหญ่เพื่อเด็ก
2. มีความสามารถในการจัดทำแผนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม จัดลำดับเนื้อหาวิชาได้ตามลำดับก่อนหลัง ตลอดจนสามารถดัดแปลงเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม
3. มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตระหนักถึงความพร้อมของนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. มีความสามารถในการผลิตสื่อและเลือกสื่อได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียนและผู้เรียน

5. มีความสามารถในการสรุปบทเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

6. มีความสามารถในการวัดผล ประเมินผล และเลือกใช้แบบทดสอบได้อย่างเหมาะสม

สรรเพชญ์ อินทะพันธ์ (2546 : 14-16) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนร่วมว่าการจัดการเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งทางสภาพแวดล้อม และทางด้านบุคลากร ดังนี้

1. อาคารสถานที่ ผู้บริหารควรวางแผนจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อความสะดวก และความเหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ห้องเรียนอาจใช้เหมือนเด็กทั่วไป แต่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั่งด้านหน้าของชั้นเรียน และจัดมุมสำหรับวางเครื่องใช้ต่างๆ และอุปกรณ์ที่จำเป็น บางครั้งอาจจำเป็นต้องจัดสร้างหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับเด็กพิการบางประเภท เช่น การทำทางลาดหรือห้องน้ำมีราวจับใกล้โถส้วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

2. การจัดห้องเรียนและที่นั่งเรียนร่วม การจัดห้องเรียนไม่ว่าจะจัดเป็นชั้นพิเศษหรือจัดให้เด็กได้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไป ห้องเรียนห้องหนึ่งไม่ควรเกิน 3 คน หรือไม่เกิน 8 - 15 คน แล้วแต่กรณี ควรเป็นห้องที่ไม่มีเสียงรบกวนหรือมีเสียงรบกวนน้อยที่สุด รูปแบบการจัดห้องเรียนเหมือนกับเด็กทั่วไป คือ มีโต๊ะครูจัดไว้มุมห้อง กระจาดำจัดไว้หน้าห้อง กระจาดำป้ายนิเทศ แผนภูมิ แผนผัง แผนที่รูปแบบต่างๆ ติดไว้ที่ผนังห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้เรียนควรเหมาะสมกับวัยหรือตามสภาพความบกพร่องของเด็ก มีตู้เก็บเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ และมีที่ว่างสำหรับประกอบกิจกรรม นอกจากนี้ควรมีห้องเสริมวิชาการหรือห้องฝึกพูด ตามความต้องการจำเป็นของเด็ก

3. การจัดเตรียมบุคลากร ควรมีการจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ให้พร้อมที่จะยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างเพียงพอ และเข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน เพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งควรมีการจัดเตรียมดังนี้

3.1 ผู้บริหาร ผู้บริหารต้องมีเจตคติที่ดี มีหลักการบริหารจัดการเรียนร่วมสามารถทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ต้องจัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วม และส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

3.2 ครูประจำชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือครูประจำวิชา ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐานและวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องในห้องของตนเอง ควรเข้าใจ

วิธีการประสานงาน กับบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนได้และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน

3.3 ครูประจำชั้นพิเศษ เป็นครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ และควรเป็นบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีความต้องการพัฒนาตนเอง มีความตั้งใจในการสอน

3.4 ครูเสริมวิชาการ เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนในชั้นเรียนปกติ เป็นผู้ประสานให้คำแนะนำครูให้ปฏิบัติต่อเด็กที่มีความบกพร่องได้ถูกต้อง

3.5 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นขั้นตอนสำคัญมาก หากเด็กได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนส่งเข้าเรียนร่วมแล้ว จะช่วยลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียนร่วม และช่วยลดความยุ่งยากให้กับครูประจำชั้นเรียนร่วม เด็กบางคนอาจได้รับการเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาความสามารถแล้วจากศูนย์การศึกษาพิเศษหรือจากโรงเรียน หรือมูลนิธิต่างๆ และส่งต่อเพื่อการเรียนร่วม สำหรับเด็กที่ยังไม่ได้เตรียมความพร้อมควรได้รับการตรวจสอบเบื้องต้นว่ามีความพร้อมมากเพียงใด เพื่อนำมากำหนดเป็นแผนการเตรียมความพร้อมโดยใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และเมื่อเด็กมีความพร้อมจึงส่งต่อเข้าชั้นเรียนร่วมเต็มเวลาหรือบางเวลา หากโรงเรียนไม่สามารถจัดเป็นชั้นพิเศษ อาจส่งเด็กเข้าเรียนร่วมปกติและจัดเวลาพิเศษให้เด็กได้รับบริการเสริมเพื่อพัฒนาความสามารถในบางเรื่อง

3.6 เด็กปกติ เพื่อให้เด็กเข้าใจในการปฏิบัติ หรือวิธีการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ถูกต้องเหมาะสม มีเจตคติที่ดี ไม่ล้อเลียนและยอมรับความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยอาจจัดในรูปของกิจกรรมต่างๆ

3.7 ผู้ปกครอง ควรจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองรู้ถึงสิทธิของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รู้แนวทางในการอบรมเลี้ยงดู แนวการสอน การประเมินผล และบทบาทของผู้ปกครองในการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540 อ้างใน วีระดี กองแก้ว, 2547 : 81) ได้สรุปถึงการศึกษเกี่ยวกับโครงการเรียนร่วมที่ประสบผลสำเร็จ มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

1. การฝึกเตรียมเพื่อการเรียนร่วม
2. เจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการฝึกเพื่อความคุ้นเคย
4. สัดส่วนของจำนวนครูและนักเรียนที่เหมาะสม
5. การจัดให้มีบริการเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนร่วม
6. การประเมินเด็กได้เร็วที่สุดและการควบคุมติดตามผล

พวงแก้ว กิจธรรม (2539 อ้างใน สมพร หวานเสร็จ, 2544 : 44) ได้สรุปภาพรวมของการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย จากผลการสัมมนาการเรียนร่วมของเด็กพิการจากผู้แทนของคณพิการ ผู้ปกครองของเด็กพิการ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลืองานด้านคณพิการรวม 200 คน จาก 75 หน่วยงาน พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนร่วมของเด็กพิการประสบความสำเร็จ ได้แก่ กฎหมาย นโยบาย การประสานงาน การบริหาร งบประมาณ บุคลากร การเรียนการสอน หลักสูตรและการประเมินผล การนิเทศ การเตรียมความพร้อม การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมสนับสนุน และบทบาทของนักรการเมือง

คาร์เรน วอลดรอน (Karen A. Waldron, 1995 : 98 -117) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. การที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จ ต้องมาจากความร่วมมือในการวางแผนการทำงานเป็นทีมของครู นักวิชาชีพ รวมทั้งความร่วมมือจากนักรการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และสมาชิกในชุมชน ทีมงานนี้ต้องคิดเสมอว่าความเสียด หรือการแสดงออกถึงความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับเด็กต้องเป็นความรับผิดชอบของทุกๆ คน ครูต้องคำนึงถึงวิธีการจัดการใดๆ ก็ตามที่ทำให้เด็กปลอดภัยที่สุดเมื่ออยู่ในโรงเรียน จะต้องทำให้มีความกดดันเกิดขึ้นน้อยที่สุดในการที่มีเด็กเหล่านี้เรียนร่วมอยู่ในห้องเรียน นอกจากนี้ต้องมีการส่งเสริมครูให้มีความยืดหยุ่นในการที่จะทำให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

2. ห้องเรียนต้องมีจำนวนนักเรียนไม่มาก เพราะจะทำให้ครูมีเวลาเอาใจใส่กับเด็กทุกคนได้มากขึ้น โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นกลุ่มเล็กและมักจะทำให้ครูใช้เวลามากกว่าเด็กกลุ่มใหญ่

3. ใช้อยุทธศาสตร์ในการเข้าไปให้การช่วยเหลือครูอย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกอบรมให้ครู ควรมีผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาแก่ครูได้ทุกวัน ไม่เพียงแต่จะพบกันเมื่อมีการประชุมทีมงาน เท่านั้น

4. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษต้องมีความพร้อมในการเข้าไปอยู่ในห้องเรียนร่วมกับเพื่อน เช่นเดียวกับเพื่อนที่ต้องมีความพร้อมในการยอมรับเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. มีสื่อ อุปกรณ์พิเศษและคอมพิวเตอร์ที่มี Software พิเศษที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

6. ครูควรจะตระหนักถึงปัจจัยต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อกรเรียนและพฤติกรรมของเด็ก ควรมีการประเมินทุกสิ่ง และมีการทบทวนการประเมินผลที่ผ่านมาสำหรับเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาพิเศษมาก่อน และมีจัดทำโปรแกรมในการบันทึกข้อมูล

7. ถ้านักเรียนมีความต้องการจำเป็นจริงๆ ควรมีครูผู้ช่วยสอนคอยให้การช่วยเหลือครูในห้องเพิ่มขึ้น เช่น การช่วยทำสื่ออักษรเบรลล์ สำหรับช่วยเหลือนักเรียนตาบอดที่เรียนร่วม เป็นต้น

8. เจตคติและความคาดหวังของผู้บริหารจะส่งผลสะท้อนไปถึงครู หากผู้บริหารมีเจตคติในทางบวก จะทำให้มีการกระตุ้นให้ครูด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดจนให้ความสนใจและยกย่องชมเชย ทำให้ครูมีเจตคติที่ดี ยอมรับ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

9. ครูในห้องเรียนปกติต้องมีการเตรียมความพร้อม ได้รับการฝึกมาอย่างดีในการที่จะสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูต้องการการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอน การปรับหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การสอนเสริม ตลอดจนควรได้รับการฝึกให้เรียนรู้กลวิธีในการจัดการเกี่ยวกับปัญหาทางพฤติกรรมของเด็ก

10. อัตราส่วนของครูและนักเรียน ต้องอยู่ในระดับที่ครูสามารถที่จะรับผิดชอบเด็กในห้องเรียนได้ทุกคน โดยที่ไม่ละเลยความต้องการของเด็กกลุ่มใหญ่

11. การสอนร่วมกันของครูเป็นการสอนที่ทำให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จอย่างหนึ่ง ทั้งครูการศึกษาพิเศษหรือครูในห้องเรียน มีการวางแผนร่วมกัน สอนร่วมกัน และประเมินผลนักเรียนทั้งชั้นร่วมกันจะทำให้มีการสนับสนุนที่เข้มแข็งทั้งจากครูและนักเรียน

ลอเรล ฮัดสัน (Laurel J. Hudson, 1997 : 73) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ว่าต้องมีการทำงานเป็นทีม ทั้งครูการศึกษาพิเศษ ครูผู้สอนการสร้างควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว ครูปกติที่สอนในห้องเรียน นักเรียนทั่วไป และครูผู้ช่วยสอน นอกจากนี้ยังได้กล่าวคุณลักษณะของครูผู้สอนในห้องเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนร่วมได้ประสบผลสำเร็จ ควรมีลักษณะดังนี้

1. ต้องการที่จะทำงานกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. เต็มใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรมก่อนหรือระหว่างการเปิดเรียนภาคเรียนแรก
3. สามารถที่จะสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กทุกคนยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล และทุกคนเป็นสมาชิกของห้องเรียน

4. มีความมั่นใจในความสามารถในการสอนของตนเองสำหรับนักเรียนทั้งชั้น ให้ความเคารพในความสามารถของสมาชิกในทีม เคารพในคำแนะนำและข้อคำถามต่างๆ แต่ต้องไม่เกิดความรู้สึกเหมือนถูกขู่เข็ญหรือคุกคามจากเพื่อนร่วมงาน

5. ให้การเอาใจใส่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น แต่ในขณะเดียวกันต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำผิดพลาดบ้าง รู้จักแก้ไขปัญหา และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องโดยที่ครูไม่ต้องอยู่ในชั้น

6. ทำงานด้วยความสบายใจทั้งงานโรงเรียนและงานส่วนตัว อีกทั้งมีความรู้สึกและเจตคติที่ดี

7. ทำให้เห็นคุณค่าของสมาชิกในทีม ให้การต้อนรับผู้ที่เข้ามาในห้องเรียน และให้อิสระในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะหากนักเรียนมีผู้ช่วยครูเข้ามาให้การช่วยเหลือเด็กจะได้เกิดการยอมรับ

8. มีการจัดการและการวางแผนไว้ล่วงหน้า

9. ต้องรู้ว่าตนเองเป็นผู้ที่รับผิดชอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้กับเด็กตลอดทั้งปี

10. มีความเต็มใจที่จะเล่นบทบาทในการศูนย์กลางของทีม

11. มีความเต็มใจที่จะให้เวลาอย่างเพียงพอในการทำงานและการปรับสื่อให้เป็นไปตามความต้องการของเด็ก

12. จัดเตรียมพื้นที่สำหรับวางหนังสืออักษรเบรลล์ หนังสือขยาย สื่อหรืออุปกรณ์ที่ดัดแปลงต่างๆ และโต๊ะเรียนขนาดสำหรับผู้ใหญ่

13. เต็มใจที่จะมีเวลาได้พูดคุยกับทีมงาน

14. เป็นผู้ที่ให้ความคิดสร้างสรรค์และเจตคติที่ดีต่อทีมงานในปีต่อไป

โรเบิร์ต เกเบิล และคณะ (Robert A. Gable, 1993 : 450 - 465) ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการเรียนร่วมจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือครูที่ต้องทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียน โดยความร่วมมือกันจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งครูในชั้นเรียนกับครูการศึกษาพิเศษ หรือกับนักวิชาชีพ ขั้นตอนในการร่วมมือกันในโรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเลือกวิธีการที่จะร่วมมือกัน ครูหลายคนบางครั้งไม่ได้คิดถึงทางเลือกอื่น ๆ และไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นร่วมมือกันอย่างไร ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาถึงวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธีที่เป็นไปได้ เช่น การเลือกวิธีในการร่วมมือกันหลักๆ ที่สามารถจะนำไปปฏิบัติได้ การหาความร่วมมือในกลุ่มเพื่อนเล็กๆ ที่สนิทกัน หรือประเมินว่าเพื่อนคนใดมีความพร้อมและเต็มใจที่จะร่วมมือกัน

2. การระบุปัญหาและวางแผนในการช่วยเหลือ ในการทำงานครูอาจต้องเสาะหาความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน จากนั้นทำงานร่วมกันในการตรวจดูว่าปัญหาคืออะไร และจะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร

3. ความร่วมมือจากนักเรียนทั่วไปที่สามารถช่วยเหลือครูได้เป็นอย่างมาก ในการยอมรับและให้การช่วยเหลือเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษทั้งในด้านการเรียน หรือการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน เช่นเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถที่จะให้ข้อมูล และให้ความร่วมมือกับครู

4. การดำรงไว้ในการร่วมมือกันให้ต่อเนื่องและยั่งยืน บางครั้งอาจมีปัญหาในช่วงเริ่มต้น จึงต้องพยายามเอาชนะปัญหาเหล่านั้นโดยหาเพื่อนร่วมงานที่เต็มใจและมีอุดมการณ์ร่วมกัน ร่วมมือกันทำงานและรักษาสัมพันธภาพให้ยั่งยืนตลอดไป

วี บิชอป (V. Bishop, 1986 อ้างใน อารีย์ เฟลินชัยวานิช 2540 : 48 - 50) ได้สรุปถึงองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการเรียนร่วมของนักเรียนตาบอดประสบความสำเร็จมี 69 ประการ และสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การยอมรับและการยืดหยุ่นของครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา การยอมรับของกลุ่มเพื่อน การมีทักษะสังคมที่ดี ครอบครัวมีเจตคติที่ดีและยอมรับในความพิการของเด็ก และผู้บริหารโรงเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วมของเด็กนักเรียนตาบอด

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วมในทัศนะของบุคคลต่างๆ ได้ตามตารางต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Pibulsongkram Rajabhat University

ตาราง 2 (ต่อ)

	ทักษะของบุคคลต่าง ๆ					
	ผดุง อารยะวิญญู	เบญจา ชลธารินทร์	สมพร หวานเสร็จ	- สรรเพ็ชร อินทะพันธ์ - พิชณศ โคกทอง ฯลฯ	คาร์เรน วอลดรอน	- ลอเรล ฮัตสัน - วี บิชอป โรเบิร์ต เกเบิล และคณะ
	-ความรู้ ความสามารถ พิเศษในการ สอนเด็กแต่ละ ประเภท	-	-	-	-เทคนิคการ สอนของครู และการปรับ หลักสูตรและ สื่อ	-ความมั่นใจใน การสอนและ เต็มใจในการ ทำงาน
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก สื่อ บริการทางการศึกษา	-	-การจัดสิ่ง อำนวยความสะดวก สะดวก สื่อ บริการ ฯลฯ	-การจัดอาคาร สถานที่ให้ เหมาะสม	-ความพร้อม ด้านอาคาร สถานที่	-สื่อ -อุปกรณ์ พิเศษ -คอมพิวเตอร์	-การเตรียม สถานที่สำหรับ สื่อ อุปกรณ์
	-การปรับสื่อการ สอน	-	-อุปกรณ์พิเศษ สำหรับคน พิการ	-		-การดัดแปลง สื่อ อุปกรณ์ให้ เหมาะสม
	-	-	-	-การจัดชั้นเรียน ให้เหมาะสม สำหรับเด็ก พิการ	-ความ เหมาะสม จำนวน นักเรียนใน ห้องเรียน	-
	-การจัดทำ อุปกรณ์ ประกอบการ สอน	-	-	-	-	-
	- การสอนซ่อม เสริมวิชาการ	-	-	-	-	-

สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม แยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1. ความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและการทำงานเป็นทีม ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน
2. พฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ดีและจำเป็นของผู้บริหารที่มีเจตคติที่ดีและให้การยอมรับการจัดการเรียนร่วม การสนับสนุนของผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม คุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นคุณสมบัติส่วนตัวและในการบริหาร
3. คุณลักษณะที่จำเป็นของครูที่มีเจตคติที่ดีและให้การยอมรับการจัดการเรียนร่วม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การมีจรรยาบรรณครู คุณลักษณะส่วนตัวและสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอน
4. สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ทางด้านการจัดหรือการใช้อาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์พิเศษ คอมพิวเตอร์ การดัดแปลง หรือการปรับสื่อ อุปกรณ์ให้เหมาะสม และบริการต่าง ๆ ให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
5. อื่นๆ เช่น งบประมาณ เจตคติที่ดีของผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและอาคารสถานที่ ความพร้อมของนักเรียน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวนโยบาย และการปฏิบัติในการจัดการเรียนร่วม แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวนนักเรียนในห้องหรือสัดส่วนของครูต่อนักเรียนที่มีความเหมาะสม การมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น ซึ่งที่กล่าวมาเป็นส่วนที่อยู่ในการบริหารโรงเรียนโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ทั้งสิ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนัส พลายนุ่ม (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง และแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้น ด้านวิชาการผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจอยู่ระดับมาก
2. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านวิชาการและด้านการปกครองนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน มีความพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการ ด้านการปกครองนักเรียน ด้านบริการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจไม่แตกต่างกัน

4. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความพอใจต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาการ ด้านปกครองนักเรียน ด้านบริการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพอใจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รักชนก โสภาศิต (2542) ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการอาชีวศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านและการร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการสนับสนุนการฝึกวิชาชีพและการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

มนัส จุติพรประสิทธิ์ (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน มีทั้ง 6 ด้าน คือ

1. ด้านวิชาการ พบว่าผู้บริหารที่ให้ความจำเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ การมอบหมายการปฏิบัติงานด้านวิชาการแก่ครู-อาจารย์ รองลงมาคือ ด้านการประชุมชี้แจงให้ข้อมูลข่าวสารด้านนโยบายในการดำเนินงานด้านวิชาการ และลำดับสุดท้ายคือ การสำรวจปัญหาและความต้องการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนของครูอาจารย์

2. ด้านกิจการนักเรียน พบว่า ผู้บริหารที่ให้ความจำเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีการวางแผนโครงการบริหารงานด้านกิจการนักเรียนตลอดปีการศึกษา รองลงมาคือ การมอบหมายการปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียนแก่ครู-อาจารย์ และลำดับสุดท้ายคือ การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกิจการนักเรียนอย่างเหมาะสม

3. ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารที่ให้ความจำเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ การมอบหมายการปฏิบัติงานด้านบุคลากรแก่ครู-อาจารย์ รองลงมาคือ ด้านการประชุมชี้แจงให้ข้อมูลข่าวสารด้านนโยบายในการดำเนินงานบุคลากรและลำดับสุดท้าย คือ การปฐมนิเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติงานของโรงเรียน

4. ด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ พบว่า ผู้บริหารที่ให้ความจำเป็นในการปฏิบัติ อยู่ในระดับสูงสุด คือ การมอบหมายการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ กำหนดขอบข่ายและอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานธุรการ การเงิน และพัสดุให้กับครู-อาจารย์ และลำดับสุดท้าย คือ การประสานงานครู-อาจารย์ บุคลากรภายนอกในการดำเนินงานธุรการ การเงิน และพัสดุ

5. ด้านอาคารสถานที่ พบว่า ผู้บริหารที่ให้ความจำเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับ สูงสุด คือ มีการวางแผนโครงการบริหารงานอาคารสถานที่ตลอดปีการศึกษา รองลงมาคือ กำหนดขอบข่ายและอำนาจหน้าที่ และมอบหมายงานในการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ และลำดับ สุดท้าย คือการประสานงานครู-อาจารย์ บุคลากรภายนอกในการดำเนินงานอาคารสถานที่

6. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ผู้บริหารที่ให้ความจำเป็น ในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีการวางแผนโครงการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน ตลอดปีการศึกษา รองลงมา คือ มอบหมายงานในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน แก่ครู-อาจารย์ และลำดับสุดท้าย คือ จัดให้มีการเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อรับทราบความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียน

จันทิรา เลิศจรัสอร่ามดี (2545) ได้ศึกษาการจัดโปรแกรมการเรียนร่วมสำหรับ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นของ พบว่า ครูส่วนใหญ่จะมีกระบวนการเรียนดังนี้ ครูจะ ใช้แผนการสอนตามปกติที่จัดเตรียมสำหรับนักเรียนทั่วไป แต่จะเพิ่มวิธีการช่วยเหลือหรือ การสนับสนุนต่างๆ เข้าไปในกระบวนการศึกษาปกติ เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทาง การเห็นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน นอกจากนี้แล้วยังมีบริการ สนับสนุนช่วยเหลือจากครูเสริมวิชาการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เข้ามาช่วยเหลือระบบใน ชั้นเรียนปกติ อย่างไรก็ตามการให้บริการการสนับสนุนของครูผู้สอนและครูสอนเสริมในแต่ละ ระดับชั้นไม่ได้มีแบบแผนหรือมาตรฐานเดียวกัน ทำให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน และทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไม่เท่ากัน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จดังกล่าว ได้แก่ ครูผู้สอน ครูสอนเสริม นักเรียนทั่วไป นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จากการศึกษาได้พบปัญหาซึ่งเกิดขึ้นหลายๆ ประการ คือ ครูผู้สอนบางส่วนขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนร่วม ผู้ปกครองขาดการมีส่วนร่วม การขาดความพร้อมในเรื่องสื่ออักษรเบรลล์ให้แก่นักเรียนในบางชั้นเรียน นักเรียนทั่วไปและ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นขาดความเข้าใจในเรื่องการปรับตัวอยู่ร่วมกัน และวิธีการ และระดับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นของนักเรียนทั่วไป จำนวนครู สอนเสริมมีไม่เพียงพอกับภาระงานที่มาก ครูสอนเสริมขาดความเข้าใจในการดำเนินการ การจัดการเรียนร่วม จำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในบางชั้นเรียนที่มีมากเกินไป ทำให้ครูในวิชาซึ่งมีการปฏิบัติไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยประการหนึ่งซึ่งส่งเสริม การเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ โครงการเรียนร่วมของโรงเรียนแห่งนี้ มีการก่อตั้งอย่างเป็นทางการและมีการส่งต่ออย่างมีระบบ มีผู้บริหารซึ่งให้การสนับสนุน

โครงการอย่างเต็มที่ มีการส่งครูบางส่วนให้เข้ารับการอบรมเรื่องการเรียนร่วม ประกอบกับ เจตคติเชิงบวกต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นของครู ตลอดจนมีระบบการบริหาร สนับสนุนจากครูสอนเสริม ทำให้การเรียนร่วมสามารถดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน องค์ประกอบอีก อย่างหนึ่งทำให้โครงการเรียนร่วมบรรลุผลสำเร็จ ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคล ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน เพราะการจัดการเรียนร่วมต้องอาศัยบุคลากรหลายสาขา การประสานงานระหว่างบุคลากรเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานร่วมกันจึงเป็นเรื่องสำคัญ มาก

สุทธิวรรณ ยิ้มสมบุญ (2545) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานโรงเรียนที่มีการจัด ชั้นเรียนร่วมระดับประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่าการดำเนินงานด้านการจัดการเรียน ร่วมยังดำเนินงานน้อย ทั้งนี้เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนร่วมของ บุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของโรงเรียน โดยเฉพาะ ผู้บริหาร จึงทำให้การดำเนินงานได้รับผลกระทบไปด้วย

จินตนา อัมพรภาค (2546) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อ การปฏิบัติงาน ในโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษเรียนร่วม สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย พบว่า ครูและผู้บริหารในโรงเรียนเรียนร่วม มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษในโรงเรียนและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของครู และผู้บริหาร ทั้งอาจเป็นเพราะก่อนเข้าโครงการเรียนร่วมครูและผู้บริหารได้เข้ารับการอบรม ด้านการศึกษาพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนร่วม และพบว่าครูและผู้บริหารที่ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาพิเศษตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีทัศนคติทางบวกต่อ การจัดการเรียนร่วม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนร่วม

รัตนภรณ์ รัตนสมบุญ (2546) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนร่วม นักเรียนตาบอดเรียนร่วมกับนักเรียนปกติในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียนตาบอดและ นักเรียนปกติที่เรียนร่วมกันต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรู้และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติ ต่อกัน ในส่วนของนักเรียนตาบอดต้องมีความพร้อมทั้ง 6 ด้าน คือ การใช้ภาษา สถิติปัญญา การรับรู้และความคิดรวบยอด การปรับตัวในสังคม อารมณ์ และการสร้างความคุ้นเคยกับ สภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวเป็นอย่างดี และจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการเรียน ร่วมของนักเรียนตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติ หากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการให้ความสำคัญและความตระหนักถึงความพร้อมของนักเรียน มีความร่วมมือกัน ในการวางแผนในการเตรียมความพร้อม ระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูเสริมวิชาการ ครูสอน การบ้าน ผู้ปกครอง และนักเรียนปกติ จะทำให้การเรียนร่วมของนักเรียนตาบอดเป็นไปอย่าง มีความสุขและสนุกกับการเรียน นอกจากนี้พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วมไม่เคยผ่าน การอบรมใดๆ ด้านการศึกษาพิเศษ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ หลักการ วิธีการสอน วิธีการใช้และการผลิตสื่ออุปกรณ์ที่ประกอบการเรียนการสอน จึงจะเกิดประโยชน์อย่างมาก

หากผู้บริหารทุกระดับให้ความสำคัญต่อการจัดการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน นิเทศ ติดตามผล และประเมินผล เพื่อเพิ่มขีดความรู้ความสามารถ และสร้างเจตคติที่ดีกับครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนร่วม

วีระดี กองแก้ว (2547) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วม และความต้องการ การนิเทศในโรงเรียนแกนนำด้านการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด พิษณุโลกพบว่า หากโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมมีความพร้อมด้านบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ ได้แก่ครูผู้สอน หรือครูผู้รับผิดชอบงานเรียนร่วมที่มีประสบการณ์ในด้านการศึกษาพิเศษมาเป็น เวลานาน จำนวนครูที่มีส่วนร่วมในแต่ละโรงเรียนกับสัดส่วนของครูทั้งหมด และหากโรงเรียนที่ ครูทุกคนมีส่วนร่วม จะทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ พบว่าบางโรงเรียนอาจยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะมีผู้บริหารที่ไม่มีประสบการณ์ในการจัดการ เรียนร่วม และไม่เข้าใจแนวในการดำเนินงาน ต้องให้หน่วยงานต้นสังกัดได้ชี้แจง อบรม หรือ ให้ไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้ในการนำไปดำเนินการให้โรงเรียนจัด การเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สมจิตร อุดม (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน เอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้ ซึ่งความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนได้แก่ ด้าน การบริหารโรงเรียน ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้าน การบริหารและสนับสนุน และผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยระดับผู้บริหาร เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม วิสัยทัศน์ของ ผู้บริหาร และบรรยากาศโรงเรียน ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับ ประถมศึกษาในภาคใต้

2. ปัจจัยระดับครู เกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงาน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา ในภาคใต้

3. ปัจจัยระดับนักเรียน เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน พฤติกรรม ด้านการเรียนของนักเรียน และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา ในภาคใต้

ทนันชัย อินทนาชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษา สำหรับเด็กพิการแบบเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านอาคารและ สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่เด็กพิการ สาเหตุเกิดจาก ความขาดแคลนงบประมาณ และความไม่เข้าใจในการดัดแปลงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้ เหมาะสมกับเด็ก

ราชัน นิลบรรพต (2548) ได้ศึกษาวิจัยความต้องการ ปัญหา เจตคติของผู้ปกครอง นักเรียนที่มีต่อความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โรงเรียน วัดไทรทอง จังหวัดตราด พบว่าปัญหาด้านอุปสรรค และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วม ที่มีมากที่สุด คือ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการจำเป็นของเด็ก และปัญหา ด้านบริการและจัดการของผู้ปกครอง ที่มากที่สุด คือ การขยายบริการทุกด้านสำหรับเด็ก และการปรับสภาพอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ

แนนซีและดาร์ลีน (Nancy & Darlene, 1998 : 92 - 93) ได้ศึกษาและพบว่า การจัดการเรียนร่วมที่มีการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะดังนี้

1. นักเรียนทุกคนได้ถูกจัดให้เรียนร่วมในห้องเรียนปกติเต็มเวลา
2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาพิเศษมีการทำงานร่วมกันกับครูในโรงเรียน และทราบความต้องการของเด็กทุกคนในการเรียนในชั้นเรียนปกติ
3. บริการด้านการศึกษาพิเศษไม่ได้ทำให้การจัดการศึกษาในชั้นเรียนเปลี่ยนไปแต่อย่างใด เพียงแต่อาจต้องมีการปรับหรือยืดหยุ่นหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของเด็ก
4. แต่ละห้องเรียนควรมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวนจำกัด เพื่อจะได้ไม่ทำให้ห้องเรียนเกิดความวุ่นวาย
5. ผู้ช่วยครูที่ได้รับการอบรมการอบรมมาเป็นอย่างดีจะช่วยครูที่สอนในห้องเรียนได้เป็นอย่างมาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย คือ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน โดยเฉพาะผู้ปกครองมีความพึงพอใจโรงเรียนที่ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนทำให้โรงเรียนได้ทราบถึงผลการดำเนินการของโรงเรียน ผู้ปกครองคาดหวังต่อการจัดการศึกษาและบริการที่โรงเรียนจัดให้เป็นอย่างมาก การประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพนักเรียนต่อไป นอกจากนี้การวางแผนและมอบหมายงานของผู้บริหารส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน เช่นเดียวกันในการจัดการเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพนั้นสิ่งสำคัญ คือ ความร่วมมือจากทุกฝ่าย การบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนร่วม การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เข้าเรียนร่วมทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ดีขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้บริหาร และครู มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะทำให้การจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมเป็นการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ และใช้กรอบของโครงสร้างซีท (SEAT) ที่มีองค์ประกอบ 4 ด้านที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมทั้งนักเรียนทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นทั้งทางกายภาพที่เหมาะสม และสร้างความตระหนักแก่บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กเป็นรายบุคคล ตลอดจนเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้พบว่ายังมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วม ทั้งด้านความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่าย พฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ดีและจำเป็นของผู้บริหารและครูผู้สอน การที่ต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา งบประมาณ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคลและอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของผู้บริหารที่เป็นผู้นำขององค์กร การจัดการเรียนร่วมจะบรรลุผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ดีและจำเป็นของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียน ปัจจัยอีกส่วนหนึ่ง คือ คุณลักษณะที่จำเป็นของครู ซึ่งอาจเป็นครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ครูประจำกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กในโรงเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ที่จัดการเรียนการสอนการสอนให้แก่เด็กให้เกิดการพัฒนาหรือเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยอีกสิ่งหนึ่ง คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมากให้แก่เด็กเป็นรายบุคคลคนละไม่เกิน 2,000 บาท ต่อปี ในรูปของคูปองที่จะนำไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการในบัญชี ข และบัญชี ค ในกฎกระทรวง มาให้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงสนใจวางงบประมาณที่จัดสรรมาให้มีผลต่อพัฒนาการของเด็กหรือไม่เพียงใด และปัจจัยสุดท้ายที่สนใจ ได้แก่ ความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและการทำงานเป็นทีม นั่นคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยที่จะยึดโครงสร้างซีท (SEAT) ที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และเครื่องมือต่าง ๆ มาเป็นกรอบ สอดคล้องกับทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ไว้เช่นกัน สรุปได้ว่าผู้วิจัยต้องการจะศึกษาว่าปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเรียนร่วม ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจริงหรือไม่

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรเกณฑ์

